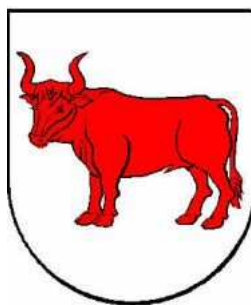

Załącznik
do Uchwały Nr V/19/07
Rady Miasta Bielsk Podlaski
z dnia 30 stycznia 2007 r.

**STRATEGIA INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA BIELSK PODLASKI
NA LATA 2007-2013**

STYCZEŃ 2007

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	3
1.1. TŁO I PRZYCZYNY	4
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE	6
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU	10
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	12
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	20
2.1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA	21
2.2. DEMOGRAFIA.....	22
2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	25
2.4. KWESTIA DZIECKA	35
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	39
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ.....	44
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	46
2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	49
2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE MIASTA.....	51
2.10. ANALIZA SWOT	55
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	61
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	66
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	69
3.1. MISJA	70
3.2. CELE STRATEGICZNE	72
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	84
4. UWAGI KOŃCOWE	88

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 228 poz. 2255 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich,
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii w Bielsku Podlaskim,

- Program Współpracy Miasta Bielsk Podlaski z Organizacjami Pozarządowymi,
- Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądanego, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się

dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy sytuacji materialnej i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane

we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.

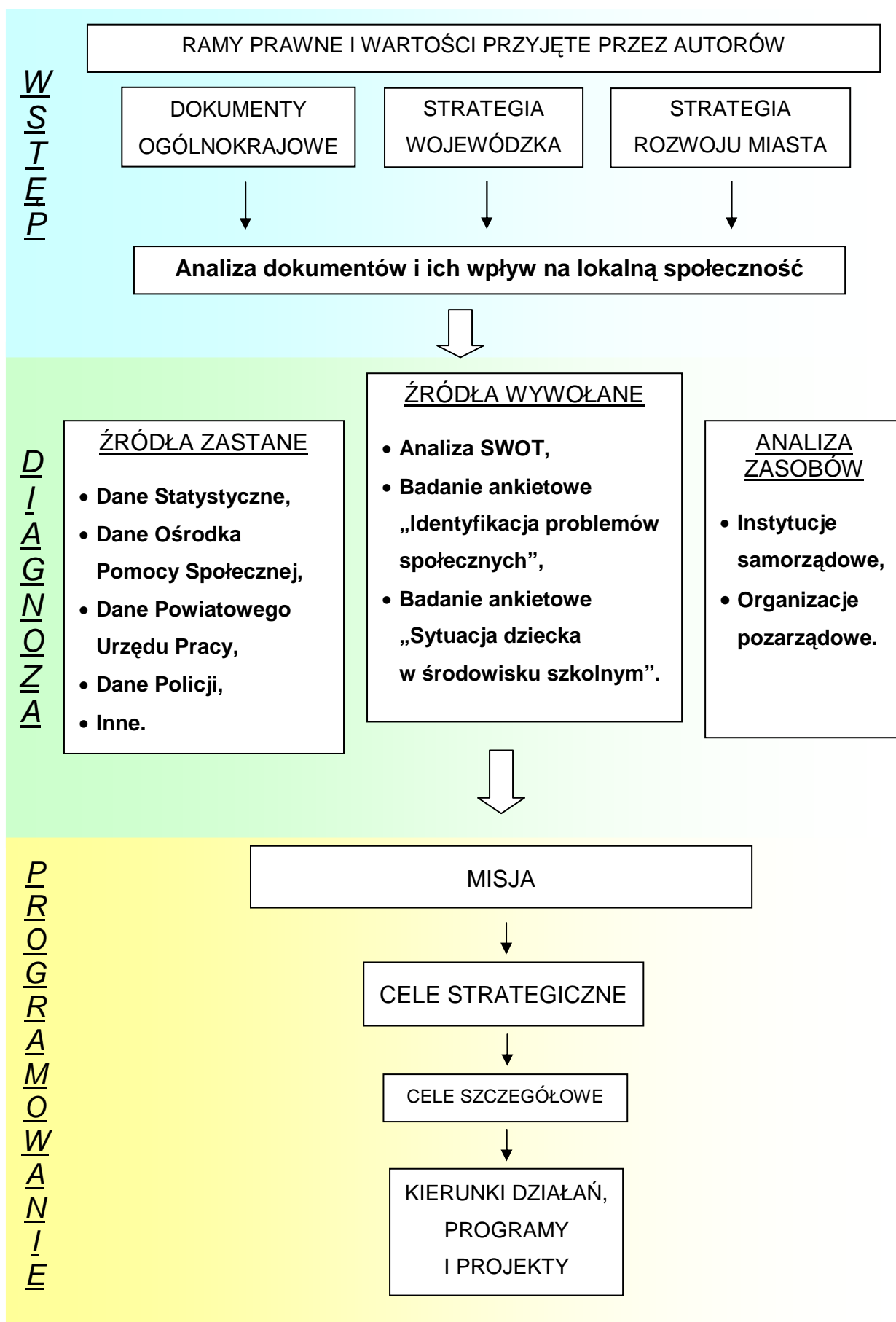
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego rozwiązania będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI 2007-2013 (NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności Rada Europejska na poziomie Wspólnoty przygotowała strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy, z uwzględnieniem innych polityk Wspólnoty. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała w dniu 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dla każdego z celów funduszy wytyczne te realizują priorytety Wspólnoty, w szczególności promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Wytyczne te są określone z uwzględnieniem zintegrowanych wytycznych w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

„Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” określają działania o charakterze rozwojowym, jakie Rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych.

Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, która wskazała różnice w poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju oraz poszczególnych jego regionów, w stosunku do innych krajów UE, oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej i cele Zintegrowanego Pakietu Wytycznych, których instrumentem realizacji na gruncie krajowym jest Krajowy Program Reform, sformułowano cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSRO realizują je jednocześnie aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSRO są m.in.:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.

Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;

- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych

w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. WOJEWÓDZKA STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ NA LATA 2006-2013

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa podlaskiego. „Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej na lata 2006-2013” pozwala zaplanować działania województwa z zakresu polityki społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym, takim jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych.

Zadaniem samorządu województwa jest nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych, ale również organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Podlasia. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

W Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2006-2013 określono następujący cel główny: **„Polityka społeczna sprawnym i skutecznym elementem systemu wsparcia społecznego mieszkańców Podlasia”.**

Prace nad strategią rozpoczęto od zidentyfikowania głównych problemów regionu Podlasia w ujęciu pomocy społecznej, a następnie na tej podstawie wyodrębniono 4 główne obszary strategii, które uznano za priorytetowe dla sfery pomocy społecznej. Są nimi: 1) rodzina; 2) zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem; 3) usprawnienie systemu wsparcia społecznego; 4) wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

W obrębie wymienionych obszarów określono następujące cele operacyjne:

1. Rodzina:

- Stworzenie sprawnego i efektywnego systemu wspierania instytucji rodziny;
- Wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji, szczególnie opiekuńczo-wychowawczych oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci i młodzieży;

- Przeciwdziałanie patologiom społecznym wewnątrz rodziny;
 - Polepszanie warunków materialno-bytowych rodzin.
2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem:
- Prowadzenie działań zapobiegających zjawisku ubóstwa i wykluczeniu społecznemu;
 - Wspieranie działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób i rodzin wykluczonych społecznie.
3. Usprawnienie systemu wsparcia społecznego:
- Otoczenie opieką i wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych;
 - Doskonalenie zawodowe służb społecznych z terenu województwa.
4. Wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego:
- Rozwijanie współpracy województwa z organizacjami pozarządowymi;
 - Promowanie aktywności obywatelskiej.

1.4.5. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA BIELSK PODLASKI NA LATA 2002-2010

Strategia Rozwoju Miasta Bielsk Podlaski na lata 2002-2010 jest dokumentem, który wytycza wiodące kierunki rozwoju miasta oraz konieczne działania i warunki jego realizacji. Strategia określa wizję i misję rozwoju miasta oraz wyznacza cele strategiczne. Perspektywy rozwoju miasta zarysowano w wizji, którą sformułowano następująco:

„Bielsk Podlaski w roku 2010 będzie ważnym ośrodkiem życia gospodarczego oraz głównym miastem południowo-wschodniego obszaru rozwoju województwa podlaskiego, w którym mieszkańcy znajdują zatrudnienie i korzystają z nowoczesnych urządzeń infrastruktury technicznej oraz wysokiej jakości usług publicznych i prywatnych. Miasto dba o środowisko naturalne i sprzyja tolerancji pomiędzy ludźmi wielu kultur”.

Tak zarysowaną wizję uszczegółowiono w misji oraz celach strategicznych, które wyznaczają podstawowe kierunki rozwoju Bielska Podlaskiego na najbliższe lata. Misję rozwoju miasta scharakteryzowano następująco:

“Bielsk Podlaski – ponadlokalny ośrodek życia społeczno-gospodarczego, chroniący walory i zasoby kulturowe, zapewniający stały wzrost poziomu życia mieszkańców, tworzący sprzyjające warunki dla inwestorów”.

Następnie wyznaczono cele strategiczne na trzech poziomach szczegółowości, poczynając od celów ogólnych (nadrzędnych) określonych jako filary strategii, skończywszy na celach szczegółowych. Dwa z nich bezpośrednio odnoszą się do sfery społecznej:

- I. Zwiększenie liczby miejsc pracy poprzez stymulowanie przedsiębiorczości, aktywności zawodowej i kształcenia.
 1. Pobudzanie aktywności szkolnej i zawodowej.
 - Współpraca w zakresie pomocy osobom długotrwale bezrobotnym.
 - Współpraca w zakresie inicjatyw i programów aktywizacji zawodowej i przekwalifikowania bezrobotnych.
 - Pomoc dzieciom, młodzieży i dorosłym niepełnosprawnym oraz ze środowisk patologicznych w aktywizacji szkolnej i zawodowej.
 - Wprowadzenie systemu stypendiów miejskich.
 2. Rozwój i unowocześnienie systemu oświaty.
 - Uruchomienie lokalnej uczelni wyższej i/lub wydziału uczelni białostockiej.
 - Polepszanie jakości infrastruktury szkolnej.
 - Upowszechnienie korzystania z zasobów szkolnych miasta przez dzieci i młodzież poza godzinami lekcyjnymi.
 - Tworzenie warunków do rozwoju szkół artystycznych i sportowych oraz promocja rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży.
- II. Rozwój nowoczesnej infrastruktury komunalnej na potrzeby mieszkańców, ochrony środowiska, przedsiębiorstw oraz w celu usprawnienia zarządzania.
 1. Tworzenie infrastruktury technicznej i społecznej oraz ochrona środowiska.
 - Budowa krytej pływalni miejskiej.
 - Budowa mieszkań socjalnych.
 - Przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe.
 - Powołanie Domu Pomocy Społecznej.
 - Likwidacja barier architektonicznych.
 - Wprowadzenie elementów systemu monitorowania i zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.
 - Rozwój i utrzymanie terenów zieleni miejskiej oraz powiększenie infrastruktury sprzyjającej rozwojowi sportu, rekreacji, wypoczynku rodzinnego.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych miasta. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Bielsk Podlaski jest gminą miejską położoną w północno-wschodniej Polsce, w południowej części województwa podlaskiego. Zajmuje powierzchnię 26,88 km² i liczy 26.893 mieszkańców.

Miasto Bielsk Podlaski jest jedną z ośmiu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu bielskiego (rycina 1.). Graniczy ze wszystkich stron z gminą wiejską Bielsk Podlaski.

Rycina 1. Miasto Bielsk Podlaski na tle powiatu bielskiego.

Bielsk Podlaski położony jest wśród torfowisk i byłych bagien na wys. 145 m n.p.m. Miasto leży na tzw. Wysoczyźnie Bielskiej, rozciągającej się w kierunku południowym od rzeki Narwi. Wyżyna ta jest podzielona dolinami rzek na 3 części. Okolice Bielska mają łagodne ukształtowanie terenu, w niektórych miejscach urozmaiconego tylko lekkimi wzniesieniami lub płytkimi obniżeniami. Niezdeprawowane ekologicznie okolice, jak i też sam teren miasta, posiadają autentyczne walory rekreacyjne i turystyczne. Bielsk Podlaski leży nad rzeką Białą (dopływ Orlanki).

Miasto posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg lokalnych oraz dogodne połączenie z przejściem granicznym w Połowcach. Przez miasto przebiegają trasa o krajowym znaczeniu Białystok – Lublin oraz szlak turystyczny Warszawa – Białowieża. Bielsk Podlaski jest oddalony:

- od Białegostoku – 52 km,
- od Warszawy – 195 km,
- od Lublina – 200 km,

- od Terespola – 133 km,
- od Grodna – 127 km,
- od Hajnówki – 26 km,
- od Białowieży – 46 km.

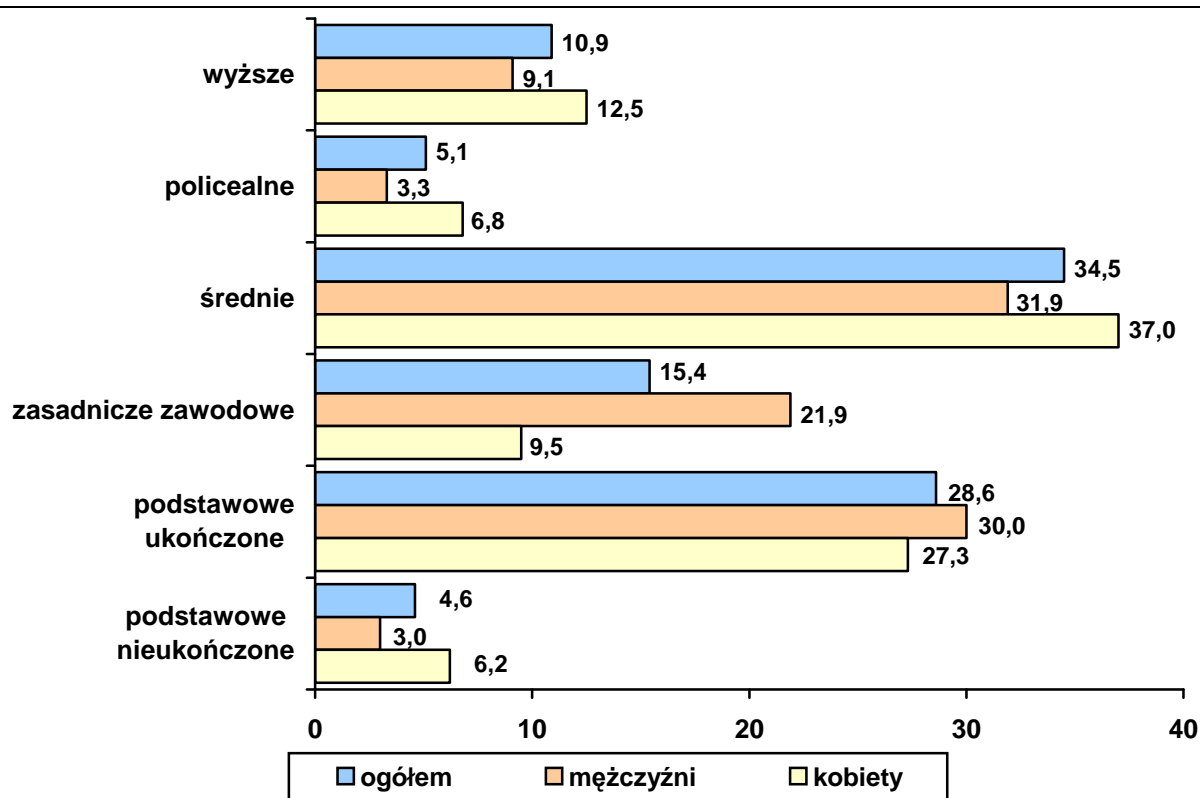
Na terenie miasta funkcjonuje 1.950 prywatnych podmiotów gospodarczych. Są tu cztery przedszkola, do których uczęszcza 515 dzieci, cztery szkoły podstawowe, w których naukę pobiera 1.789 uczniów oraz trzy gimnazja, do których uczęszcza 1.284 uczniów. W mieście jest również jedenaście szkół ponadgimnazjalnych, w których uczy się 3.584 uczniów.

Mieszkańcy miasta Bielsk Podlaski mają zapewnioną opiekę zdrowotną w 7 przychodniach zdrowia oraz 32 gabinetach prywatnych.

2.2. DEMOGRAFIA

W 2002 roku teren miasta Bielsk Podlaski zamieszkiwało 27.115 osób, w tym 22.973 osoby w wieku 13 lat i więcej.

Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku (dane w %)

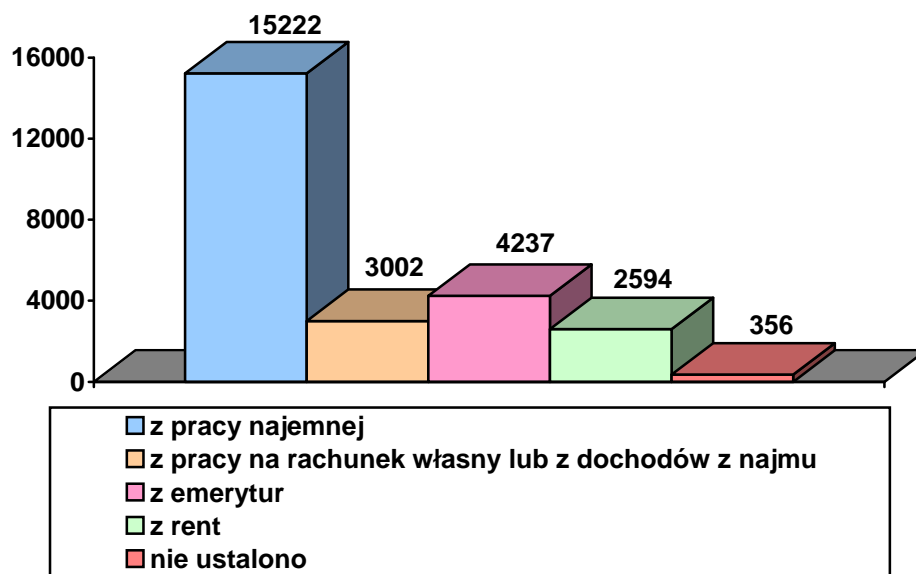

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Analizując strukturę wykształcenia ludności miasta w wieku 13 lat i więcej w 2002 roku, należy stwierdzić, iż więcej kobiet niż mężczyzn posiadało wykształcenie wyższe, policealne i średnie. Z kolei mężczyźni dominowali wśród osób z wykształceniem zawodowym. Blisko 40% mieszkańców stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim, a prawie 11% osób miało wykształcenie wyższe. Wskazuje to na znaczny potencjał miasta w zakresie wykwalifikowanej siły roboczej.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

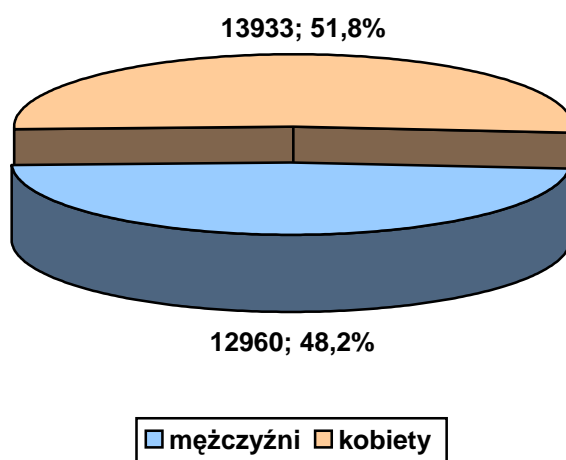
Ludność według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku spośród 27.115 mieszkańców miasta 18.224 osoby (czyli 67,2%) utrzymywały się z pracy, w tym 15.222 osoby z pracy najemnej i 3.002 osoby z pracy na własny rachunek (978 osób z pracy we własnym gospodarstwie rolnym). Z pozostałych źródeł utrzymywało się 8.535 osób, z czego 4.237 mieszkańców miasta korzystało ze świadczeń emerytalnych, a 2.594 osoby otrzymywały renty. Nie ustalono źródła utrzymania dla 356 osób.

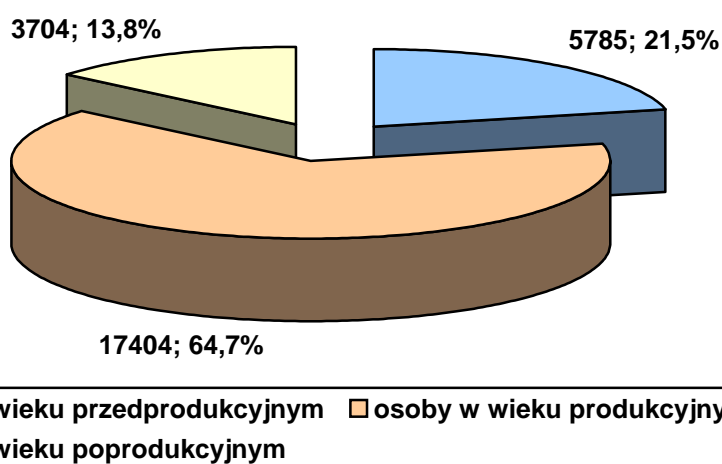
Ludność miasta Bielsk Podlaski w 2005 roku

Dane Urzędu Miasta Bielsk Podlaski.

Według danych Urzędu Miasta Bielsk Podlaski z dnia 31 grudnia 2005 roku miasto zamieszkiwały 26.893 osoby, w tym 12.960 mężczyzn i 13.933 kobiety. Na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 1.000 osób na 1 km².

Struktura wiekowa mieszkańców miasta Bielsk Podlaski w 2005 roku

Dane Urzędu Miasta Bielsk Podlaski.

W roku 2005 w mieście Bielsk Podlaski zamieszkiwało 5.785 osób w wieku przedprodukcyjnym, 17.404 osoby w wieku produkcyjnym oraz 3.704 osoby w wieku poprodukcyjnym.

Na przestrzeni minionych lat struktura demograficzna mieszkańców miasta ulegała zmianom i będzie zmieniać się nadal, co jest charakterystyczne dla całej populacji mieszkańców kraju. Odnotowujemy systematycznie zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co jest związane z malejącą dzietnością rodzin, natomiast wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn). Ponieważ w niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową, zasilą one grono seniorów, co z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55. roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasokresu życia.

2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

W okresie od 1996 do 2003 roku liczba osób żyjących poniżej granicy minimum egzystencji zwiększyła się w skali całego kraju o 2,8 mln osób. Taki rodzaj ubóstwa nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego.

W 2004 roku mieliśmy w Polsce do czynienia z kontynuacją tendencji obserwowanej od 1996 roku, polegającej na wzroście zasięgu ubóstwa obiektywnego szacowanego na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych (GUS). W 2004 roku poniżej minimum egzystencji żyło 11,8% polskiego społeczeństwa (w porównaniu do 4,3% w 1996 r.).

Na syndrom głębokiego ubóstwa składa się bezrobocie połączone z niskim poziomem wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wielodzietność oraz fakt zamieszkania w małych ośrodkach miejskich oraz na wsi, szczególnie na obszarach dotkniętych bezrobociem strukturalnym. Wzrost skali ubóstwa w ostatnich latach dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej ogółu społeczeństwa, co

świadczy o rosnących w społeczeństwie nierównościach w sytuacji dochodowej i poziomie życia.

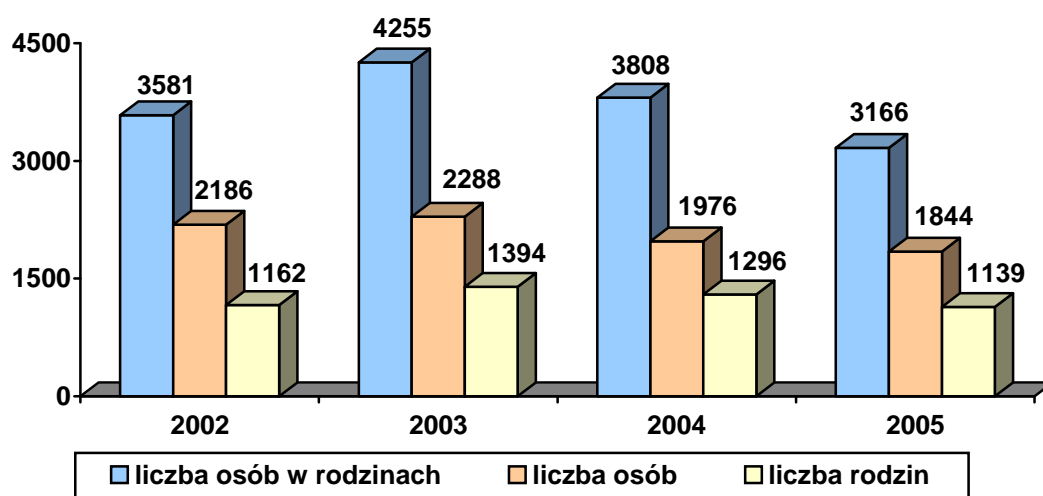
System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie miasta Bielsk Podlaski realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2002-2005

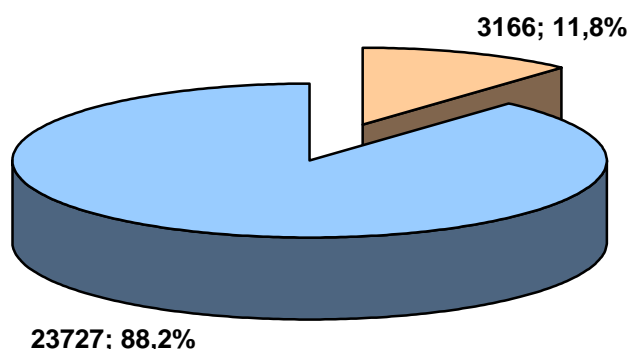

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Jak pokazuje powyższy wykres, liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega zmianom. Wynika to nie zawsze ze skali pojawiających się problemów społecznych, a przede wszystkim z ubóstwa. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny.

Od 1 października 2006 roku kryterium dochodowe ustalone jest na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio 461 zł) i 351 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 316 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa. Na wahania liczby uprawnionych do świadczeń wpływ miały m.in. ustawa o rencie socjalnej i ustawa o świadczeniach rodzinnych, które spowodowały w 2004 przejście części klientów systemu do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i płatnika świadczeń rodzinnych.

Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność miasta w 2005 roku

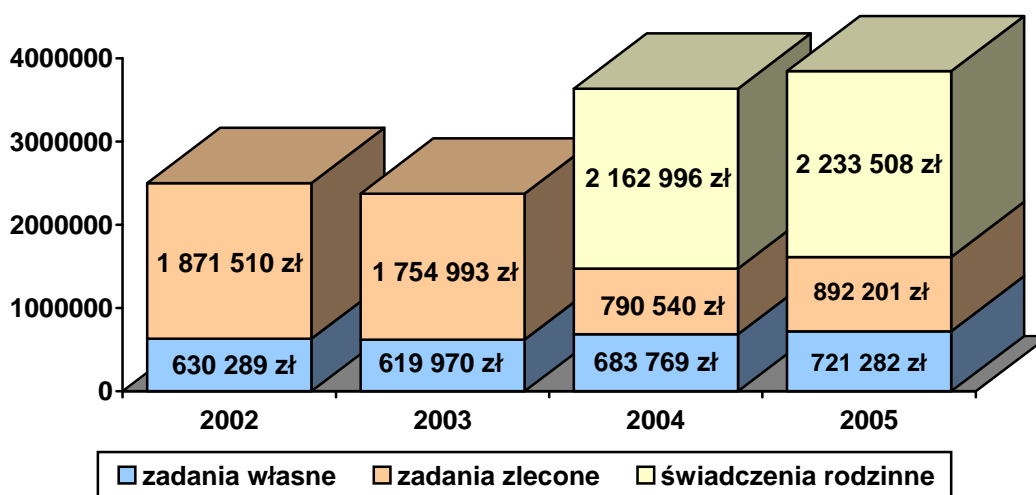

osoby objęte pomocą społeczną pozostali mieszkańcy miasta

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Spośród 26.893 mieszkańców miasta, 3.166 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2005. Liczba ta obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie.

Wydatki na pomoc społeczną w latach 2002-2005 i świadczenia rodzinne w 2004 i 2005 r.

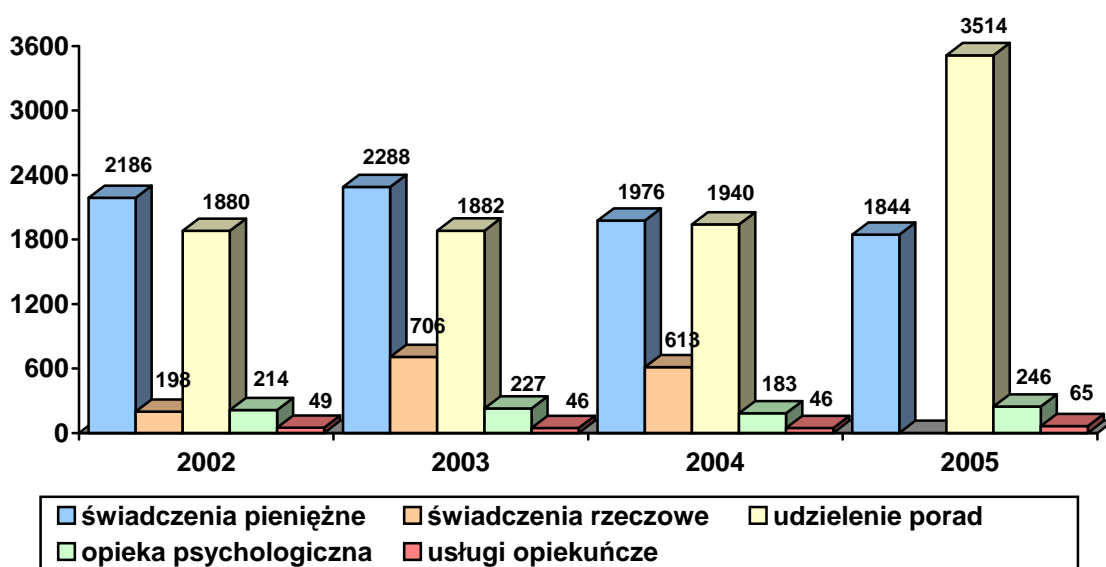
Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu miasta, kwoty na zadania zlecone uzyskane z budżetu państwa oraz wartość świadczeń rodzinnych.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w mieście, należy zauważyć, iż nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin w latach 2004-2005 wzrosły w porównaniu z latami poprzednimi. Taki stan rzeczy był efektem wprowadzenia zmian ustawowych czyniących ośrodek dysponentem środków na świadczenia rodzinne, które – co potwierdzają powyżej przedstawione dane – stanowią niebagatelną pozycję w jego budżecie.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2002 – 2.501.799 zł, w roku 2003 – 2.374.963 zł, w roku 2004 – 3.637.305 zł (w tym 2.162.996 zł na świadczenia rodzinne), a w 2005 roku – 3.846.991 zł (w tym 2.233.508 zł na świadczenia rodzinne).

Rodzaje pomocy udzielanej przez MOPS w latach 2003-2005 (liczba osób)

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Analiza danych pozwala stwierdzić, iż udzielane przez pracowników ośrodka porady były najczęściej świadczoną formą pomocy. W roku 2005 nastąpił znaczny wzrost tego rodzaju wsparcia. Drugą w kolejności formą udzielanej pomocy były świadczenia pieniężne. Liczba osób objętych tego rodzaju wsparciem w roku 2005 spadła w porównaniu do lat poprzednich. Ponadto, w analizowanym okresie, beneficjenci systemu pomocy społecznej korzystali ze świadczeń pieniężnych, opieki psychologicznej oraz usług opiekuńczych.

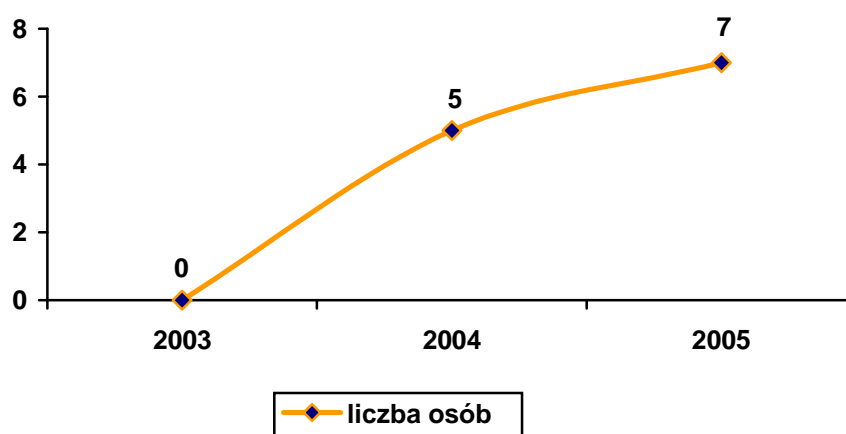
Typ realizowanych świadczeń w latach 2002-2005

Typy świadczeń	2002		2003		2004		2005	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	2.186	1.162	2.288	1.394	1.976	1.296	1.844	1.139
Rzeczowe	198	43	706	133	613	112		
Udzielenie porad	1.880	584	1.882	613	1.940	638	3.514	953
Opieka psychologiczna	214	64	227	70	183	57	246	71
Usługi opiekuńcze	49	49	46	46	46	46	65	64

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które, w trybie administracyjnym, może decyzję MOPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Liczba osób skierowanych do Domów Pomocy Społecznej w latach 2003-2005

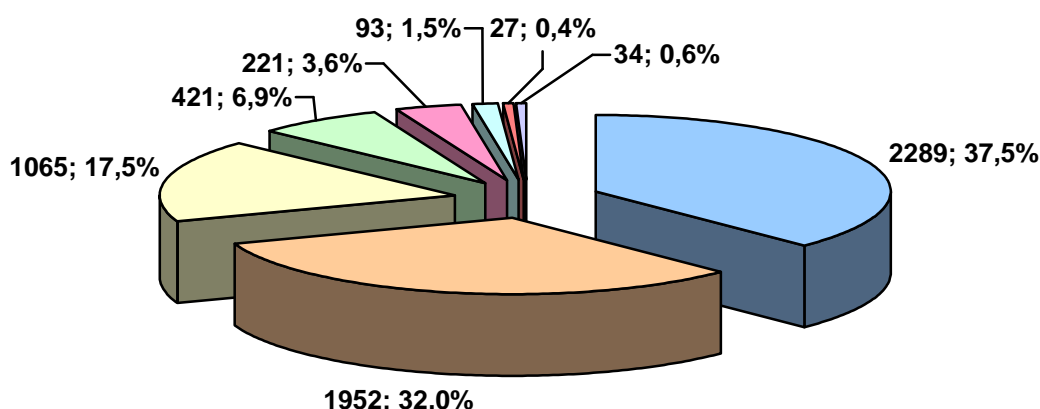

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Organizowanie placówek całodobowej opieki nie jest obowiązkowym zadaniem samorządu gminnego. Tym niemniej to pracownicy MOPS-u kwalifikują i kierują za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie osoby do DPS-ów. Do placówek tych trafiają osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować

w codziennym życiu, a nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Zarówno dla zainteresowanej osoby, jak i dla całego systemu, skierowanie do domu pomocy społecznej jest zawsze ostatecznością, gdyż powoduje izolację osoby od jej naturalnego środowiska.

Powody przyznawania pomocy społecznej w 2005 roku (liczba osób w rodzinach)

- ubóstwo
- bezrobocie
- niepełnosprawność
- długotrwała lub ciężka choroba
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- potrzeba ochrony macierzyństwa
- alkoholizm
- inne (bezdomność, zdarzenia losowe, narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, sieroctwo)

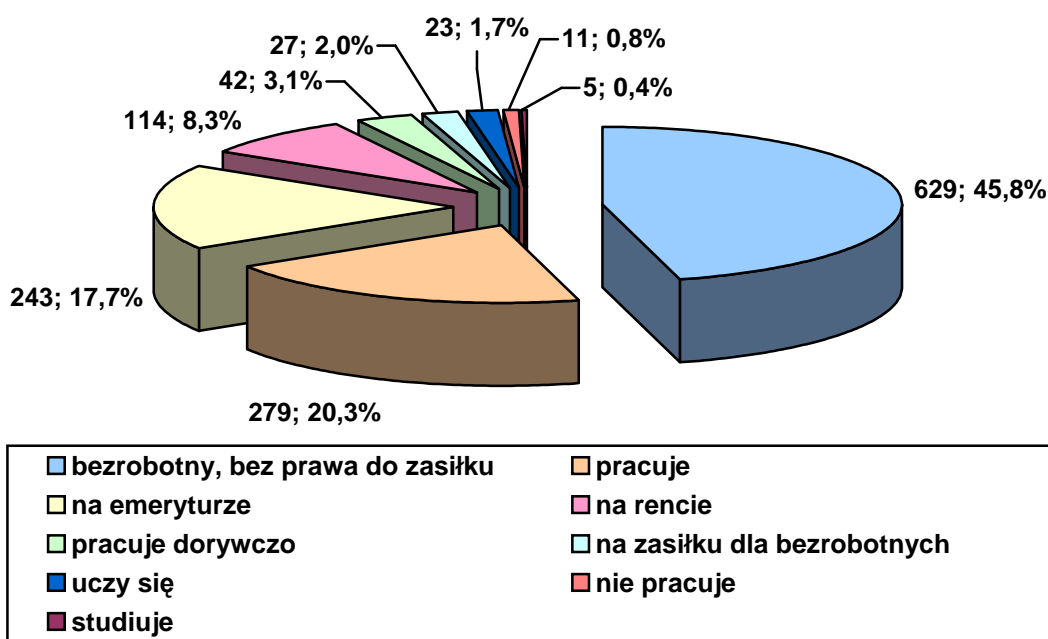
Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

W 2005 roku MOPS w Bielsku Podlaskim udzielał wsparcia osobom i rodzinom z następujących przyczyn:

- ubóstwo – 2.289 osób w 1.008 rodzinach,
- bezrobocie – 1.952 osób w 629 rodzinach,
- niepełnosprawność – 1.065 osób w 444 rodzinach,
- długotrwała lub ciężka choroba – 421 osób w 198 rodzinach,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (ogółem) – 221 osób w 56 rodzinach,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 93 osoby w 23 rodzinach,
- alkoholizm – 27 osób w 10 rodzinach,
- bezdomność – 19 osób w 19 rodzinach,
- zdarzenia losowe – 9 osób w 2 rodzinach,
- narkomania – 4 osoby w 4 rodzinach,
- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – 1 osoba,
- sieroctwo – 1 osoba.

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2005 r. (według decyzji administracyjnych)

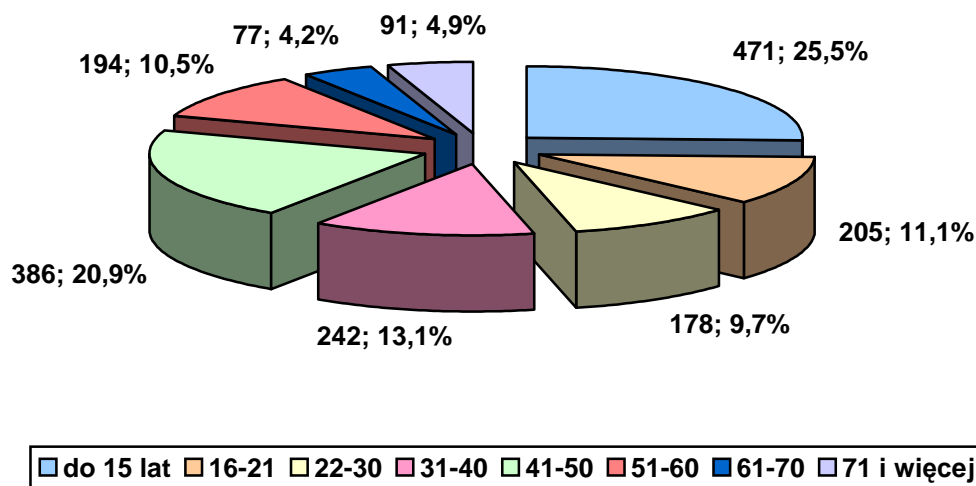

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Analizując strukturę odbiorców pomocy ze względu na aktywność zawodową, dochodzimy do wniosku, że w 2005 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne, bez prawa do zasiłku (629 osób). Następne, co do wielkości, grupy stanowiły osoby pracujące (279 osób), osoby na emeryturze (243 osoby) i na rencie

(114 osób). Licznymi grupami były również osoby pracujące dorywczo (42 osoby), otrzymujące zasiłek dla bezrobotnych (27 osób) oraz uczące się (23 osoby). Na kolejnych miejscach znajdowały się osoby niepracujące (11 osób) i studiujące (5 osób).

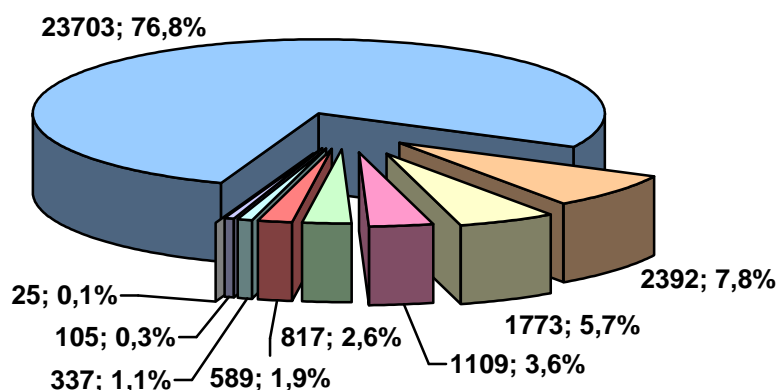
**Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w 2005 roku
(według decyzji administracyjnych)**

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Struktura demograficzna świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2005 roku była porównywalna ze strukturą demograficzną całej lokalnej społeczności. Niepokojąca była duża grupa beneficjentów w wieku produkcyjnym, którzy posiadając ku temu warunki, powinni samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin. Uwagę zwracała również znaczna liczba dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, głównie poprzez dożywianie w szkołach, co dowodzi istnienia poważnych niedoborów materialnych wśród znacznej liczby rodzin.

Świadczenia rodzinne przyznane przez MOPS w 2005 roku

- zasiłek rodzinny
- zasiłek pielęgnacyjny
- dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego
- dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
- świadczenia pielęgnacyjne
- dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
- dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim.

Zgodnie z ustawą, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku oraz świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku i świadczenia pielęgnacyjnego. W roku 2005 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim przyznał ogółem:

- 23.703 zasiłki rodzinne (dla 2.705 osób),
- 2.392 zasiłki pielęgnacyjne (dla 362 osób),
- 1.773 dodatki do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (dla 1.773 osób),
- 1.109 dodatków do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (dla 114 osób),
- 817 dodatków z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego (dla 71 osób),
- 589 świadczeń pielęgnacyjnych (dla 49 osób),
- 337 dodatków do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (dla 63 osób),
- 105 dodatków do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka (dla 104 osób),
- 25 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych (dla 116 osób).

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze – placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

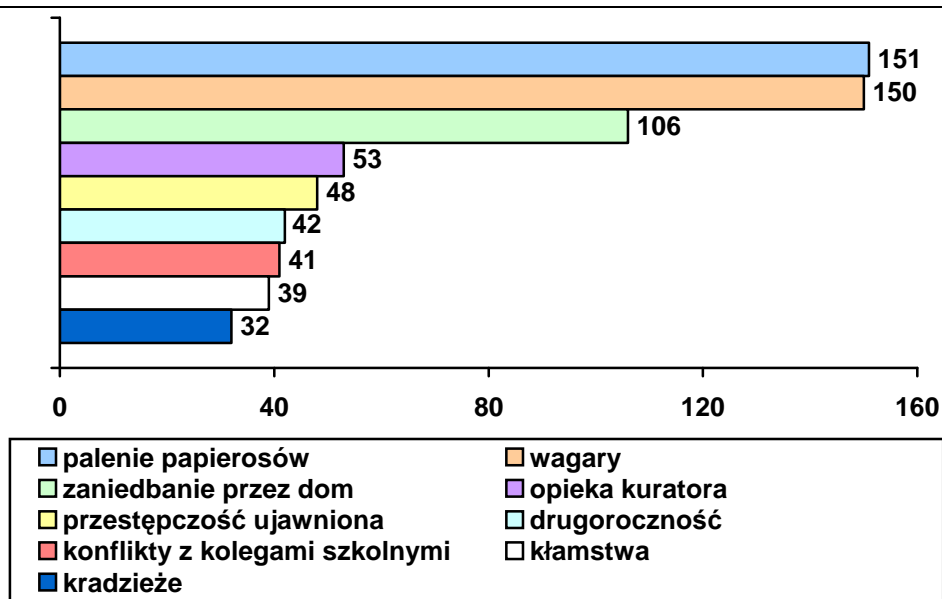
W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół miasta ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono 11 ankiet, z czego 5 dotyczyło zespołów szkół, po 2 – szkół podstawowych i liceów, a po 1 – gimnazjum i zespołu szkół specjalnych. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Problemy występujące w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech	
		występuje (liczba wskazań i ujawnionych przypadków)	nie występuje
1.	Konflikty z rodzicami (opiekunami)	10(13)	
2.	Konflikty z rodzeństwem	4(8)	4
3.	Konflikty z nauczycielami	9(17)	2
4.	Konflikty z kolegami szkolnymi	10(41)	
5.	Kłamstwa	10(39)	
6.	Wagary	10(150)	1
7.	Alkoholizowanie się	7(11)	3
8.	Narkotyzowanie się	2	5
9.	Palenie papierosów	9(151)	2
10.	Ucieczki z domu	5(5)	6
11.	Kradzieże	11(32)	
12.	Agresja i przemoc, w tym poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów:	10(22)	
13.	Autoagresja	3(5)	8
14.	Przestępczość ujawniona	9(48)	2
15.	Niszczenie mienia szkolnego	10(16)	
16.	Drugoroczność	8(42)	2
17.	Udział w grupach negatywnych	3(4)	6
18.	Opieka kuratora sądowego	10(53)	
19.	Przemoc w rodzinie	7(21)	3
20.	Zaniedbanie przez dom	11(106)	
21.	Wykorzystywanie seksualne		8

Badania własne Centrum AV.

Najczęściej występujące problemy w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Badania własne Centrum AV.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 21 zmiennych. Stwierdzając obecność lub brak poszczególnych cech, podawano jednocześnie liczbę występujących przypadków. Określając problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych, wskazywano głównie na zjawisko ubożenia rodzin i związany z nim problem bezrobocia, dysfunkcje występujące w domu (odnoszące się do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, przemocy w rodzinie oraz uzależnień i niezaradności życiowej rodziców), agresję i przemoc (prowadzące do konfliktów w grupie rówieśniczej), zjawisko opuszczania zajęć, przypadki kradzieży, niszczenia mienia szkolnego, odwoływania się do kłamstw, używania wulgaryzmów oraz sięgania przez uczniów po środki uzależniające (najczęściej po papierosy i alkohol).

Wszystkie szkoły posiadają dostęp do Internetu i umożliwiają korzystanie z sal gimnastycznych, 6 prowadzi dożywianie uczniów, 9 zatrudnia pedagoga, 7 pielęgniarkę, 2 logopedę, 1 psychologa, 1 doradcę zawodowego, a w jednej ze szkół funkcjonują klasy integracyjne. Szkoły oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe oraz zajęcia z geografii, j. rosyjskiego i wychowania fizycznego), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi m.in. zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne, rehabilitacyjne, indywidualne zajęcia terapeutyczne oraz gimnastykę korekcyjną.

W ramach realizacji Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 6 szkołach funkcjonują świetlice środowiskowe. W I semestrze 2005 r. uczęszczało do nich 239 uczniów z rodzin dysfunkcyjnych. Pierwsze świetlice w Bielsku Podlaskim powstały w roku 1998. Ponadto w szkołach realizowane są programy profilaktyczne z zakresu uzależnień (alkoholizmu, narkomanii) oraz przemocy.

Z analizy wynika, że szkoły są miejscami bezpiecznymi dla dzieci i młodzieży, choć zdarzają się w nich miejsca (szatnie, toalety, klatka schodowa, balkon nad salą gimnastyczną), które wymagają nadzoru ze strony nauczycieli. We wszystkich placówkach przeprowadzane są badania służące diagnozowaniu środowiska szkolnego, a powszechnie realizowane programy profilaktyczne skutecznie łagodzą zjawiska patologiczne i zapobiegają ich występowaniu.

Nauczyciele kształtują wśród młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w różnych akcjach charytatywnych, m.in. „Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy”, „Góra Grosza”, „Dzieci Dzieciom”, „I Ty możesz zostać św. Mikołajem”, „Pomóż i Ty” oraz w innych zbiórkach pieniężno-rzeczowych (m.in. organizowanych przez Caritas i PCK) na rzecz dzieci z Domu Dziecka z Białowieży, niepełnosprawnych oraz pochodzących z rodzin ubogich.

Wśród różnych form pomocy szkoły proponują uczniom i rodzicom m.in. szkolenia, organizowanie konsultacji w placówkach specjalistycznych (w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej), spotkania z kuratorem sądowym, pomoc pedagoga, psychologa i nauczycieli, informowanie o możliwościach uzyskania pomocy oraz wsparcie materialne (stypendia socjalne i naukowe, zapomogi), rzeczowe (wyprawki szkolne) i w formie dożywiania.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, wskazano na konieczność zapewnienia alternatywnych form spędzania czasu wolnego, zintensyfikowania działań profilaktycznych, m.in. w celu zapobiegania szerzeniu się zjawisk patologicznych wśród ludzi młodych, utworzenia poradni dla młodzieży uzależnionej.

Pomoc dzieciom, które nie radzą sobie w szkole, świadczy Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bielsku Podlaskim, która w roku szkolnym 2004/2005 zdiagnozowała 229 uczniów ze szkół podstawowych i gimnazjalnych. Najczęściej występującymi przyczynami trudności dzieci w szkole były: dysleksja rozwojowa oraz niewłaściwie przebiegająca praca samokształceniowa ucznia, zaniedbania środowiskowe i trudna sytuacja rodzinna. Orzeczenia wydano w stosunku do 37

uczniów. Najczęstszymi powodami ich wydania były: stan zdrowia uniemożliwiający lub znacznie utrudniający naukę w systemie klasowo-lekcyjnym oraz upośledzenie umiarkowanego bądź lekkiego stopnia.

Poradnia prowadzi również Punkt Konsultacyjny „Wczesna Interwencja”, którego celem jest wspomaganie rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole (od „0” do „7 lat”). W poradni odbywają się również zajęcia terapeutyczne – indywidualne i grupowe. W analizowanym okresie z różnych form terapii skorzystało ogółem 151 uczniów z miasta Bielsk Podlaski. W poradni prowadzona była również grupa wsparcia dla rodziców dzieci z porażeniem mózgowym.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia

socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

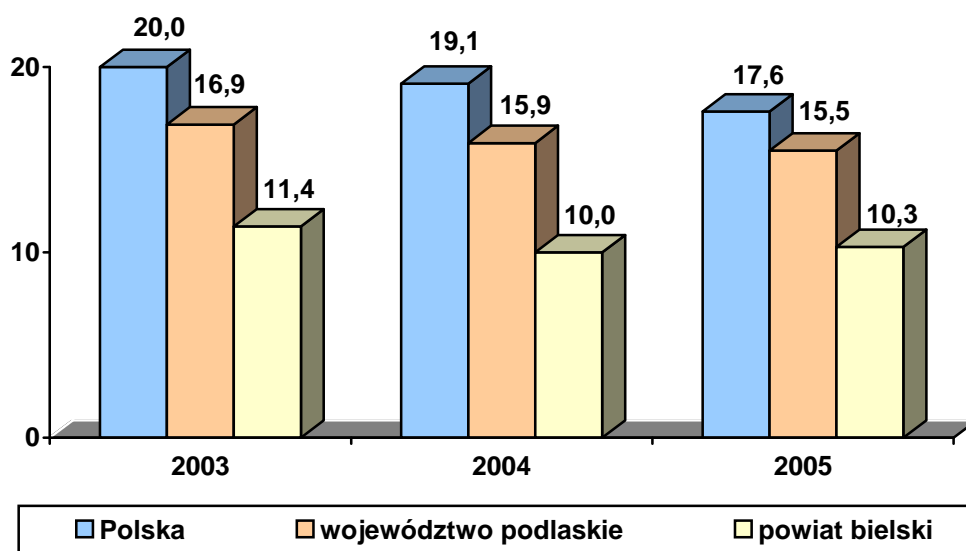
Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie w latach 2003-2005

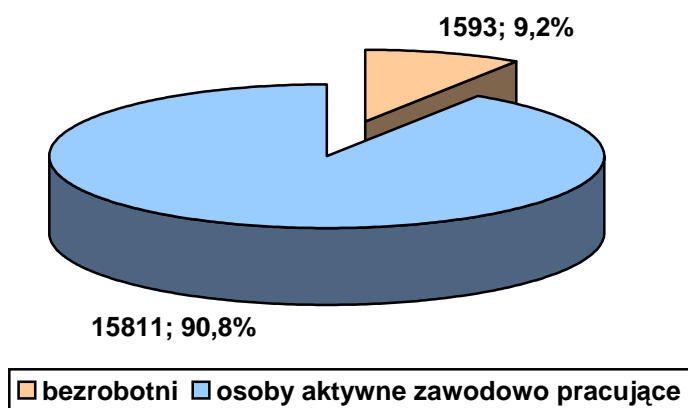

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w latach 2003-2005 powiat bielski charakteryzował się znacznie niższą, w stosunku do województwa podlaskiego i kraju, stopą bezrobocia. Generalnie w skali całego kraju – z uwagi na poprawę kondycji gospodarki – mieliśmy do czynienia z powolnym zmniejszaniem się stopy bezrobocia.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku Podlaskim na dzień 31 grudnia 2005 roku w mieście Bielsk Podlaski pozostawało zarejestrowanych 1.593 bezrobotnych. Wśród nich większą liczebnie grupą były kobiety, które stanowiły 829 ogółu bezrobotnych. Prawo do zasiłku posiadały 224 osoby, w tym 87 kobiet. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

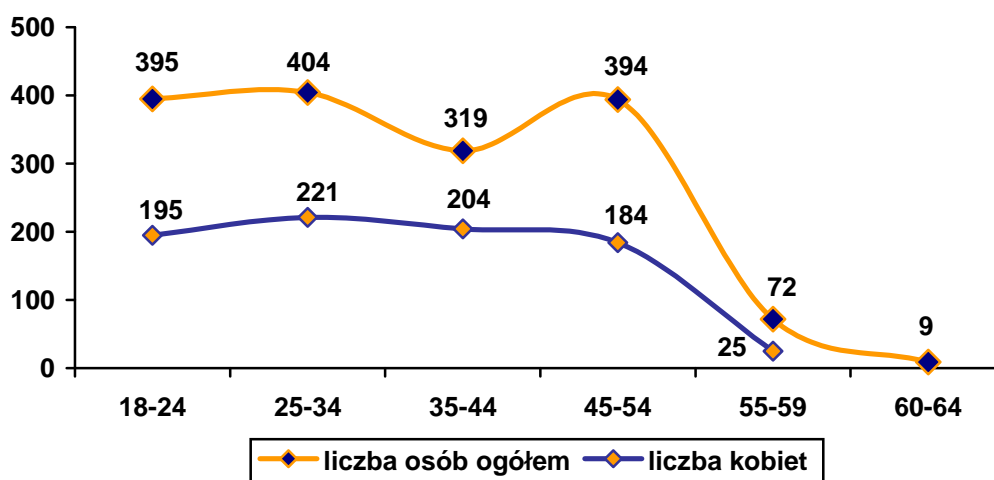
Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo pracujące z końcem 2005 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku Podlaskim.

Spośród 17 404 osób z Bielska Podlaskiego, będących w wieku produkcyjnym, z końcem 2005 roku 1 593 osób pozostawało bez zatrudnienia.

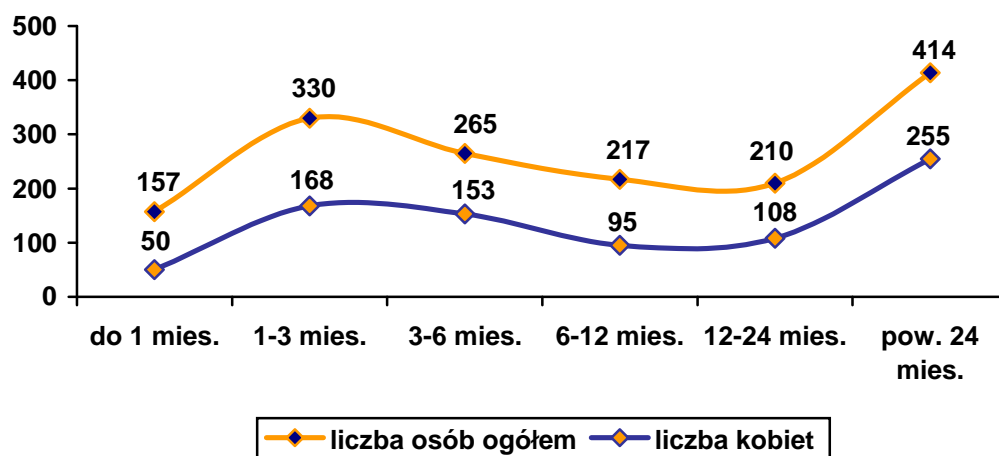
Bezrobotni według wieku z końcem 2005 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku Podlaskim.

Z końcem 2005 roku w grupie bezrobotnych stosunkowo dużo było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokoiła równie liczna i zarazem posiadająca niewielkie szanse na zmianę swej sytuacji życiowej grupa osób bezrobotnych, które przekroczyły 45. rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. We wszystkich grupach wiekowych odnotowano niekorzystną sytuację kobiet.

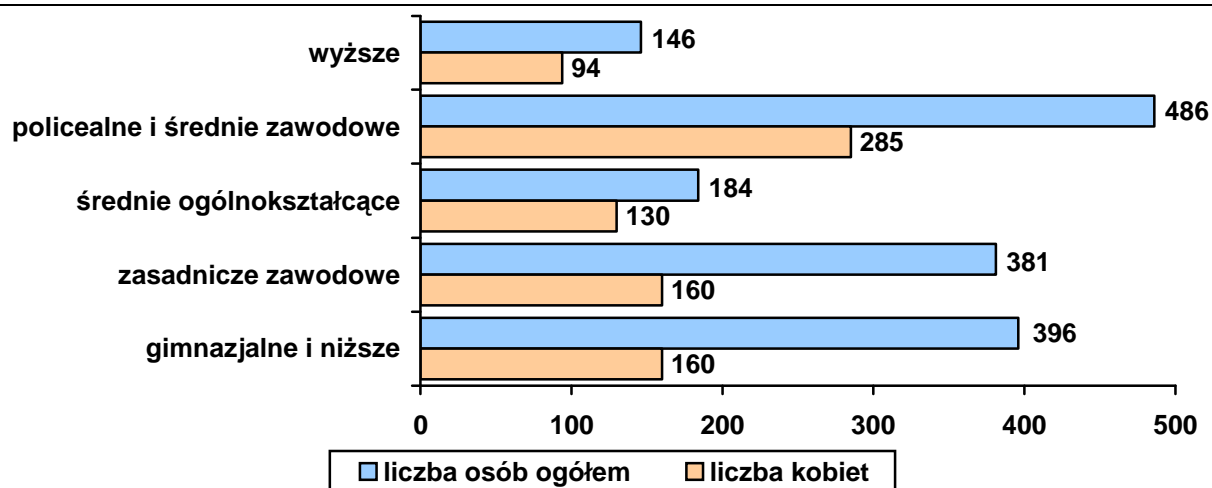
Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2005 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku Podlaskim.

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym zestawieniu. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Długotrwale bezrobotni często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

Bezrobotni według wykształcenia z końcem 2005 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku Podlaskim.

Z końcem 2005 roku zdecydowanie lepszą sytuację na rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem braku zatrudnienia w największym stopniu dotykał osoby z wykształceniem

policealnym i średnim zawodowym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych					
		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

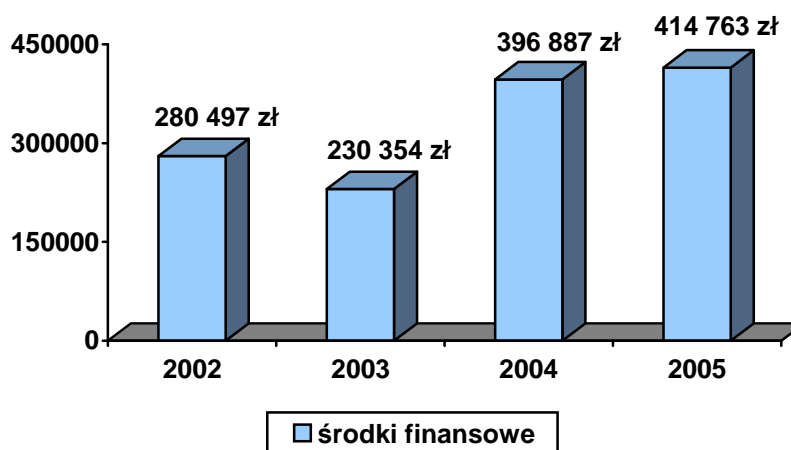
- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstinencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na alkoholizm jako poważny problem społeczny. Spośród 1.139 rodzin objętych pomocą społeczną przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku Podlaskim w 2005 roku, problem alkoholowy występował w 64 rodzinach liczących 151 osób, spośród których 10 rodzin liczących 27 osób podało alkoholizm jako główny powód ich trudnej sytuacji życiowej. Mniej widoczne jest używanie narkotyków. W analizowanym okresie z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek świadczył pomoc 4 osobom.

W 2005 roku Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęła 95 wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe osób uzależnionych, z tego 30 osób skierowano na leczenie. W analizowanym okresie MKRPA dokonała również 72 kontroli punktów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych. Ponadto przy MKRPA od 1997 roku funkcjonuje Punkt Konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i przemocą w rodzinie.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność miasta, konieczne jest kontynuowanie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2002-2005

Dane Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bielsku Podlaskim.

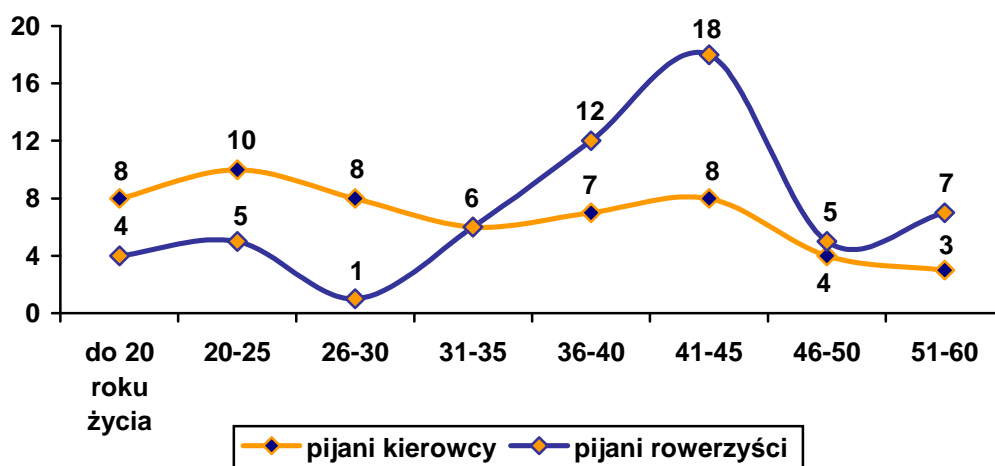
Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w mieście Bielsk Podlaski zmieniała się na przestrzeni lat 2002-2005, osiągając najwyższy poziom w roku 2005. W 2002 r. wyniosła 280.497 zł, w 2003 r. – 230.354 zł, w roku następnym wzrosła do 396.887 zł, a w 2005 r. aż do 414.763 zł.

2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność miasta Bielsk Podlaski.

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2005 roku wynika, iż na terenie miasta Bielsk Podlaski stwierdzono m.in. 118 przestępstw polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości (odpowiednio 64 i 54 przypadki kierowania rowerem i pojazdem mechanicznym pod wpływem alkoholu), 9 czynów karalnych polegających na znęcaniu się fizycznym lub psychicznym nad rodziną oraz 7 przestępstw z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Wiek sprawców przestępstw polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości

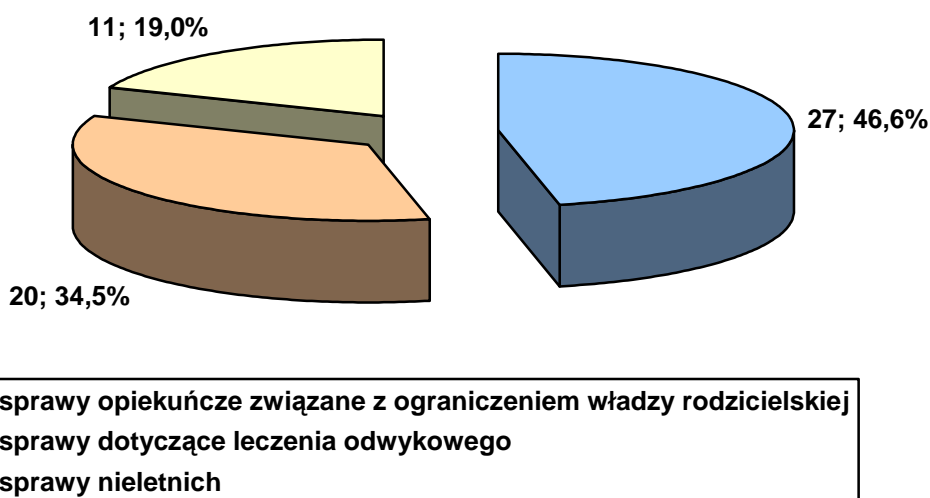

Dane Komendy Powiatowej Policji w Bielsku Podlaskim.

Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż sprawcami przestępstw drogowych popełnionych w stanie nietrzeźwości były najczęściej osoby w wieku 36-45 lat oraz osoby młode do 25 roku życia. Należy zaznaczyć, że te kategorie przestępstw zagrożone są wysoką sankcją karną, która ma poważne konsekwencje zarówno dla samego sprawcy, jak i jego rodziny.

Analizując strukturę wiekową sprawców przestępstw polegających na znęcaniu się fizycznym lub psychicznym nad rodziną, należy stwierdzić, iż wśród 5 osób, którym postawiono zarzuty (4 postępowania umorzono), 4 osoby miały od 45 do 47 lat, a 1 była w wieku 32 lat. Młody wiek charakteryzował natomiast sprawców przestępstw z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Wśród 7 osób, które dopuściły się tego rodzaju czynów karalnych, 2 osoby nie ukończyły 20 roku życia, 4 osoby były w wieku 20-23 lata, a jedna miała 33 lata.

Liczba spraw z terenu miasta Bielsk Podlaski, pozostających pod nadzorem kuratora w 2005 r.

Dane Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej

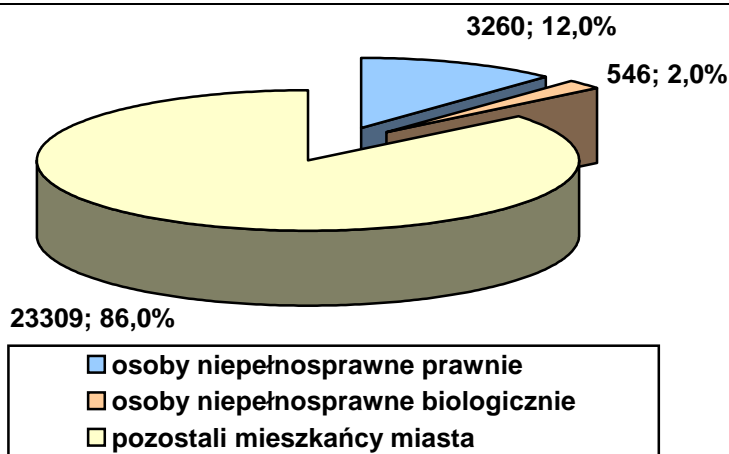
Według danych Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim, w roku 2005 pod nadzorem kuratora pozostawało łącznie 58 spraw z terenu miasta Bielsk Podlaski. Najwięcej z nich – 27 – miało charakter opiekuńczy i związanych było z ograniczeniem władzy rodzicielskiej, a pozostałe sprawy dotyczyły leczenia odwykowego (20 spraw) oraz postępowania wobec nieletnich (11 spraw).

Według danych Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Karnych Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim, w roku 2005 zastosowano 293 środków resocjalizacji w warunkach kontrolowanej wolności, dozorem objęto 245 osób (w tym 230 mężczyzn i 15 kobiet) oraz udzielono pomocy rzeczowej 7 osobom.

2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

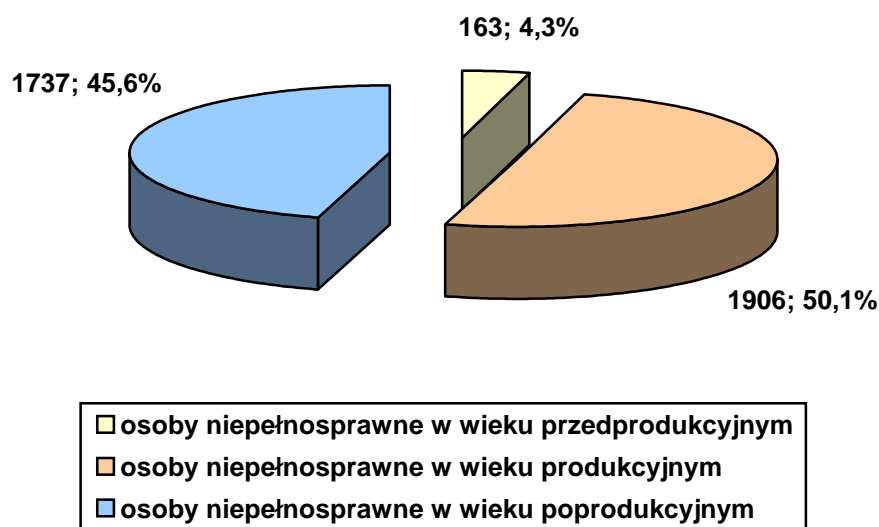
Osoby niepełnosprawne a ludność miasta w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W roku 2002 w mieście Bielsk Podlaski zamieszkiwało 3 806 osób niepełnosprawnych (w tym 1.757 mężczyzn i 2.049 kobiet), co stanowiło 14,0% ogółu mieszkańców miasta. Grupa ta była silnie zróżnicowana nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków. Jedynie dla 8% tej populacji główne źródło utrzymania stanowi praca, zaś kolejne 8% pozostaje na utrzymaniu innych osób, nie posiadając własnych środków na przeżycie. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia.

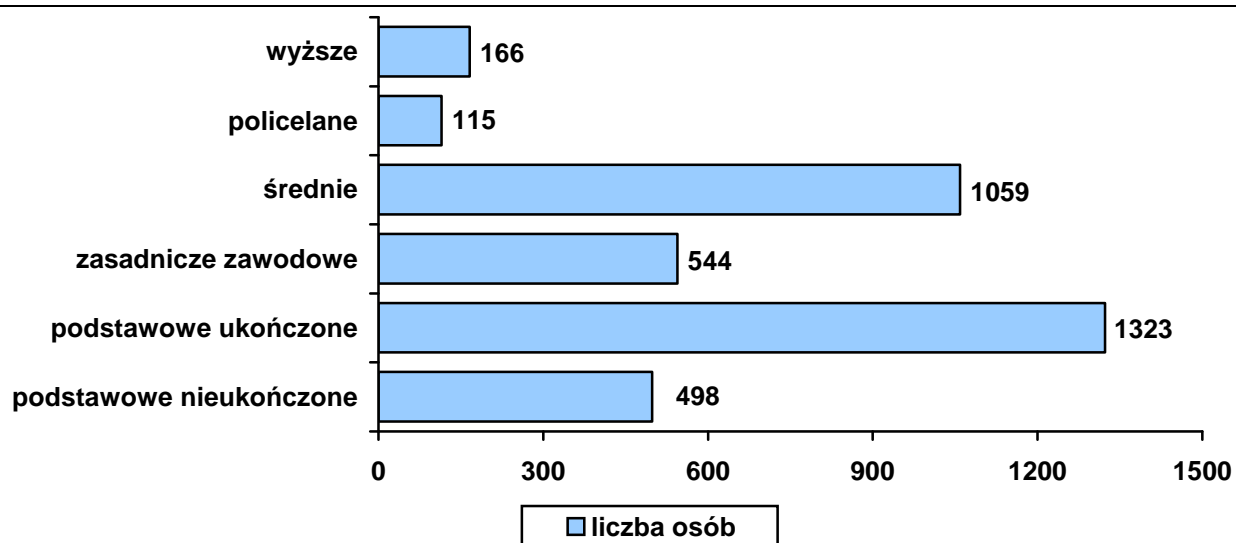
Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 r.

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z czym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia im funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i integrację społeczną oraz możliwości rehabilitacyjne.

Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE MIASTA

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne miasta, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych MOPS-u, radnych, mieszkańców miasta.

Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Słabe strony miasta

Wśród słabości miasta Bielsk Podlaski pojawia się kilka kwestii. Najistotniejszą z nich jest bezrobocie (prowadzące do ubożenia, a tym samym destabilizacji życia rodzin). Zaniepokojenie respondentów wzbudza przybierający coraz większe rozmiary problem uzależnień (alkoholizm i narkomania, m.in. wśród młodzieży), który wiąże się

ze zjawiskiem bezrobocia, oraz niski poziom bezpieczeństwa w mieście. Kolejną bolączką jest zbyt mała liczba ofert (m.in. kulturalnych) i miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych (świetlice, obiekty sportowe, kawiarnie, puby). Część ankietowanych wymienione powyżej słabości uznaje za główną przyczynę opuszczania przez młodzież rodzinnego miasta.

Najważniejsze problemy społeczne w mieście

Za najważniejsze problemy w mieście uznano bezrobocie oraz zjawisko ubożenia rodzin. Innym, poważnym zagadnieniem, wskazanym przez respondentów, jest kwestia uzależnień (m.in. wśród ludzi młodych). Problemy te, silnie ze sobą skorelowane, według respondentów z coraz większą intensywnością dotyczą mieszkańców miasta i w niedalekiej przyszłości mogą być jeszcze bardziej odczuwalne.

Zwrócono również uwagę na ograniczoną liczbę ofert umożliwiających dzieciom, młodzieży i osobom dorosłym atrakcyjne spędzanie wolnego czasu, problemy mieszkaniowe, przemoc w rodzinie, przestępczość wśród nieletnich, niedostateczne rozwinięty system wsparcia osób potrzebujących pomocy oraz zły stan sieci drogowej.

Szczególnie narażone grupy społeczne

Za szczególnie narażone uznano dzieci i młodzież oraz osoby bezrobotne (w tym ludzi młodych) i ich rodziny oraz rodziny wielodzietne. Kolejne grupy dotknięte lokalnymi problemami społecznymi stanowią ludzie starsi, samotni i niepełnosprawni. Do osób narażonych zaliczono również osoby ubogie, chore oraz samotnie wychowujące dzieci. Grupę mieszkańców, która odczuwa skutki problemów społecznych, stanowią także rodziny dotknięte problemami uzależnień oraz przemocy domowej.

W kwestii związanej z wyborem miejsc, które wymagają interwencji, uznano, iż nadzorem należy objąć poszczególne rejony miasta, ze zwróceniem szczególnej uwagi na Centrum, ul. Jana Pawła II, Mickiewicza i 3 Maja, parki, miejsca zgromadzeń młodzieży oraz okolice punktów sprzedaży alkoholu.

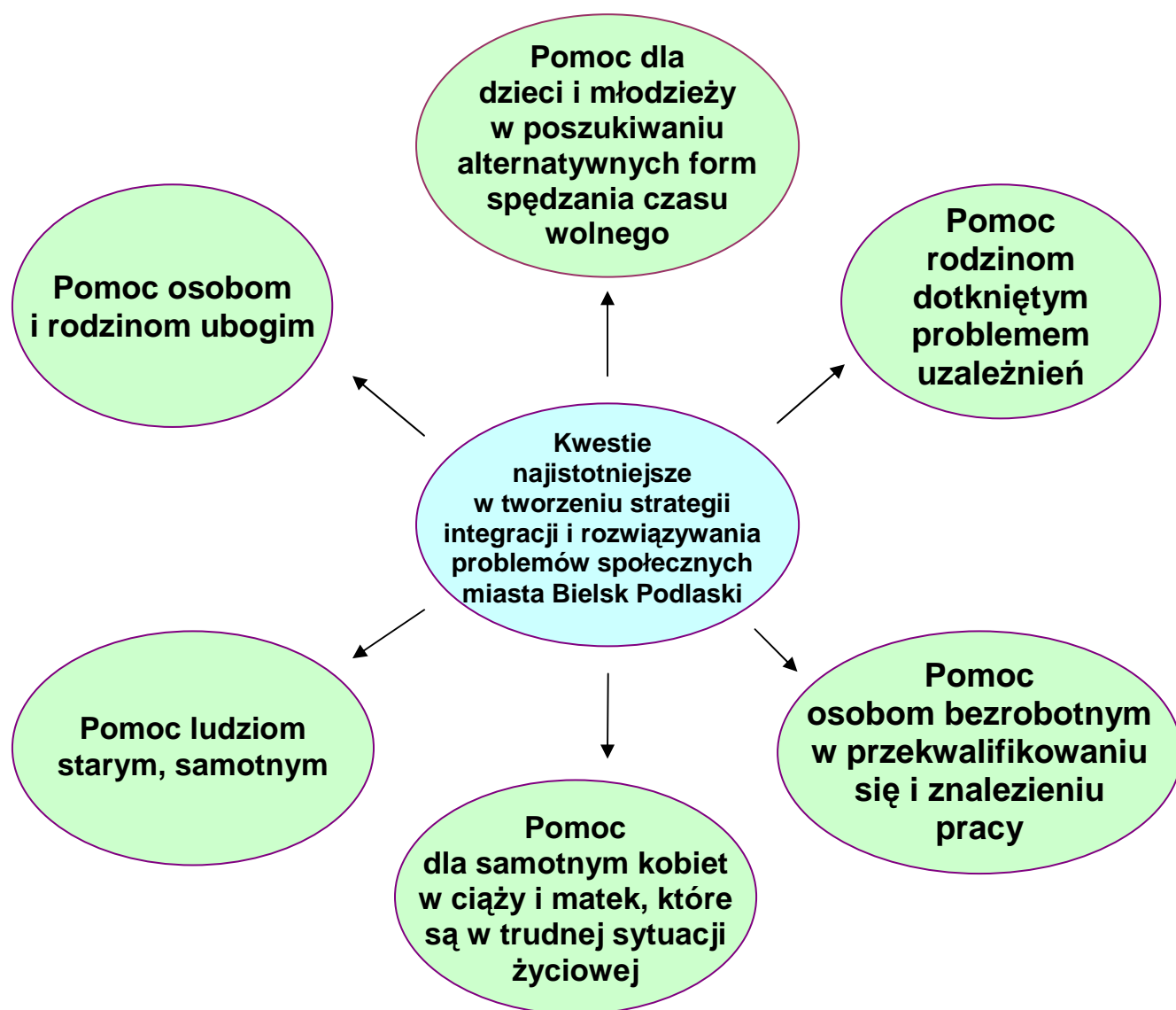
Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii

Ankietowani wskazali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych. Wybierali trzy najistotniejsze kwestie z zamkniętego katalogu. Przedstawiamy kwestie, które uzyskały największą liczbę wskazań.

Lp.	Kwestie społeczne	Liczba wskazań
1.	Pomoc rodzinom dotkniętym problemem uzależnień	21
2.	Pomoc osobom i rodzinom ubogim	18
3.	Pomoc dla dzieci i młodzieży w poszukiwaniu alternatywnych form spędzania czasu wolnego	15

Zarówno kobiety jak i mężczyźni najczęściej wskazywali na trzy obszary problemów, na których powinna skupić się strategia rozwiązywania problemów społecznych. Pierwszy z nich to pomoc rodzinom dotkniętym problemem uzależnień, drugi – pomoc osobom i rodzinom ubogim, a trzeci to pomoc dzieciom i młodzieży w poszukiwaniu alternatywnych form spędzania czasu wolnego (profilaktyka i przeciwdziałanie przestępczości nieletnich).

Na kolejnych miejscach znalazły się takie problemy jak: pomoc bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy; pomoc ludziom starszym, samotnym; pomoc dla samotnych kobiet w ciąży i matek, które są w trudnej sytuacji życiowej.

Badania własne Centrum AV.

Ponadto do kwestii ważnych zaliczono pomoc osobom niepełnosprawnym i dotkniętym przemocą domową. Należy dodać, iż w prezentowanym zestawieniu pominięto kategorie z najmniejszą liczbą wskazań, tj. pomoc byłym więźniom w powrocie do społeczeństwa, ludziom dotkniętym skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi, pomoc osobom bezdomnym oraz nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia ludzi bezdomnych

Mocne strony

- istnienie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,
- miasto dysponuje wiedzą na temat miejsc grupowania się bezdomnych, dostrzega różnorodność problemu bezdomności i stosuje działania w celu jego zapobiegania,
- istnieją organizacje pozarządowe niosące pomoc bezdomnym,
- możliwość określenia liczby bezdomnych.

Słabe strony

- występowanie problemu bezdomności,
- minimalizowanie zjawiska bezdomności w małych społecznościach lokalnych,
- brak struktury stacjonarnej i standaryzacji usług dla bezdomnych oraz odpowiedniej infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności.

Szanse

- dostęp do programów rządowych przeciwdziałających bezdomności,
- współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi i rządowymi.

Zagrożenia

- brak programów w zakresie budownictwa socjalnego,
- istnienie zjawiska długotrwałego bezrobocia wśród osób bezdomnych.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- dobrze przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi,
- istnienie przygotowanej bazy lokalowej oraz funkcjonowanie bazy leczenia odwykowego.

Słabe strony

- brak miejsc pobytu dla ofiar przemocy,
- społeczności lokalne nie włączają się w działania pomocowe,
- zły przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- współpraca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- wystarczające możliwości sprostania potrzebom w dziedzinie uzależnień.

Zagrożenia

- niewystarczająca skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- niedostateczne wykorzystywanie systemu informacji,
- niedostateczna skuteczność systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- posiadanie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- ograniczona pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- niewystarczająca liczba pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- przeciążenie pracowników socjalnych liczbą zadań.

Szanse

- przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej,
- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- istnienie współpracy z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niewystarczająca, w stosunku do potrzeb, ilość wykwalifikowanej kadry.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- współpraca instytucji zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży,
- właściwa komunikacja pomiędzy pracownikami administracji publicznej i organizacji pozarządowej,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny oraz prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- propagowanie idei wolontariatu.

Słabe strony

- nieadekwatne do potrzeb zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej,

- niewystarczająca ilość boisk, ścieżek rowerowych, miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i rodzin,
- deficyt placówek i ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie.

Szanse

- wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- członkostwo Polski w Unii Europejskiej jest szansą na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny,
- decentralizacja władzy sprzyja udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży.

Zagrożenia

- występowanie zjawisk: rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej oraz zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnień, zjawiska rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- niewystarczające środki publiczne na opiekę nad dzieckiem i rodziną.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- rosnąca liczba wykształconych ludzi młodych – wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- podnoszenie kwalifikacji przez osoby bezrobotne długotrwale,
- odpowiednie przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi.

Słabe strony

- pauperyzacja społeczeństwa.
- wysokie bezrobocie długotrwale zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet,
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- osoby bezrobotne długotrwale charakteryzują się niskim poziomem wykształcenia.

Szanse

- władze lokalne i regionalne współpracują z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych,

- programy dla bezrobotnych długotrwale są powiązane z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacją.

Zagrożenia

- wzrost bezrobocia długotrwałego i dziedziczenia bezrobocia,
- rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych lub/i w układzie geograficznym.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- istnieje określony standard usług dla osób starszych,
- osoby starsze mają dostateczny dostęp do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- kadra posiada profesjonalne przygotowanie w świadczeniu pomocy osobom starszym; wystarczająca ilość kadry zajmującej się problematyką tych osób,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- nie dochodzi do marginalizacji i izolacji placówek pomocy społecznej.

Słabe strony

- wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej; niski poziom życia osób starszych,
- w społeczności dochodzi do marginalizacji problemów osób starszych,
- osoby starsze nie mają możliwości kontynuacji aktywności zawodowej.

Szanse

- dostosowywanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- nie istnieje problem ujawniających się enklaw starości oraz nie wzrasta patologia społeczna wśród osób starszych.

Zagrożenia

- wzrost liczby osób samotnych,
- infrastruktura nie jest dostosowana do osób starszych,
- brak koordynacji działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- postęp medycyny nie wpływa na poprawę sytuacji osób starszych,
- niekorzystne dla pomocy społecznej założenia świadczeń służby zdrowia
- brak szkolenia kadry realizującej pomoc osobom starszym.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- funkcjonowanie w sferze niepełnosprawności różnorodnych i aktywnie działających organizacji pozarządowych, z którymi współpracują instytucje rządowe,
- przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- środowisko osób niepełnosprawnych jest zaangażowane w działalność samopomocową.

Słabe strony

- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna i oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- edukowanie o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- likwidowanie barier architektonicznych.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej oraz usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Inne mocne i słabe strony lokalnego systemu polityki społecznej

Mocne strony

- tradycyjny model rodziny, silne oddziaływanie Kościołów na kształtowanie norm moralnych, społecznych,
- otwarcie się społeczeństwa na potrzeby ludzi niepełnosprawnych, chorych i starych,
- zrozumienie i wspieranie zadań i działań pomocy społecznej przez samorząd lokalny.

Słabe strony

- uzależnienie od pomocy społecznej,
- wyuczona bezradność wobec położenia, w którym się znaleźli,
- bierność w rozwiązywaniu problemów,
- słaby rozwój wsparcia grup i instytucji nakierowanych na pomoc, np. rodzinom,
- rozbieżność między możliwościami pomocy a oczekiwaniami społecznymi,
- brak edukacji społecznej w kierunku samopomocy wolontariatu.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie miasta lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno instytucje publiczne, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1. INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom miasta. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Kazimierzowska 18/3, 17-100 Bielsk Podlaski.

1. Podmiot prowadzący:

Gmina Miejska Bielsk Podlaski.

2. Co oferuje (zakres usług):

Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w mieście.

Kadrę jednostki stanowią 3 osoby na stanowiskach kierowniczych, 10 pracowników socjalnych, w tym 1 specjalista pracy socjalnej oraz 21 innych pracowników.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców miasta, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

4. Udział w szkoleniach kadry zatrudnionej w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej:

Kadra zatrudniona w MOPS-ie uczestniczy w licznych formach doskonalenia i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące warsztaty, konferencje, seminaria i szkolenia: "Realizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych i pomocy społecznej", szkolenie poświęcone problemowi bezrobocia, "Rehabilitacja społeczna i zawodowa", „Możliwości, potrzeby i problemy osób głuchoniewidomych”, specjalistyczny kurs szkoleniowy z zakresu HIV/AIDS, „Od pomocy do samopomocy” (projekt realizowany przez Ambasadę Holandii w ramach programu „MATRA”), „Forum Ośrodków Pomocy Społecznej” „Problemy pomocy społecznej”, „Postępowanie wyjaśniające w pomocy społecznej na tle nowego wywiadu środowiskowego i kontraktu socjalnego”, „Realizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych i zaliczce alimentacyjnej” oraz bieżące problemy w zakresie pomocy społecznej. „Rodzina i dziecko w nowym systemie pomocy społecznej”, „Reintegracja społeczna i zawodowa”, „profesjonalny pracownik socjalny”, cykl szkoleń dot. „EFS – Projekty”.

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kazimierzowska 18/2, 17-100 Bielsk Podlaski.

1. Podmiot prowadzący:

Gmina Miejska Bielsk Podlaski.

2. Co oferuje (zakres usług):

Jednostka, będąca ośrodkiem wsparcia dla osób z problemem zdrowia psychicznego, oferuje: opiekę, wyżywienie, rehabilitację zdrowotną i społeczną, terapię zajęciową (plastyczną, techniczną, warsztat krawiecki i stolarski, muzykoterapię) trening umiejętności społecznych (higieniczny, kulinarny, budżetowy).

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do dorosłych osób niepełnosprawnych z problemami zdrowia psychicznego.

Liczba osób objętych opieką w 2005 r. – 25, w 2006 r. – 25.

4. Propozycje w zakresie rozwoju placówki (potrzeby):

Ze względu na ograniczone możliwości lokalowe inną formą korzystania z usług jednostki mogłyby być tzw. formy klubowe. Jednakże z uwagi na stały wzrost liczby osób z problemem zdrowia psychicznego należałoby poszukać alternatywnych rozwiązań bądź też podjąć działania w celu rozszerzenia możliwości lokalowych jednostki.

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W mieście Bielsk Podlaski funkcjonuje 46 stowarzyszeń oraz istnieją 4 parafie Kościoła rzymskokatolickiego, 5 parafii prawosławnych i 3 innych wyznań. Pomiedzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd miasta dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie dofinansowania ich działalności statutowej, wsparcia rzeczowego i lokalowego, doradztwa i konsultacji oraz pomocy w zdobywaniu środków z innych źródeł poprzez udzielanie informacji o możliwościach ich uzyskania (środki unijne).

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego form pomocy. Poniżej prezentowane są organizacje pozarządowe działające na terenie miasta Bielsk Podlaski.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE MIASTA BIELSK PODLASKI

1. **Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Szansa”**,
ul. Mickiewicza 122, 17-100 Bielsk Podlaski.
2. **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci z Chorobami Nowotworowymi „Gong”**,
ul. Mickiewicza 73, 17-100 Bielsk Podlaski.
3. **Stowarzyszenie Pomocy „Serce Ludzi Ziemi Bielskiej”**,
ul. Mickiewicza 122, 17-100 Bielsk Podlaski.

4. **Polski Związek Niewidomych Okręg Podlaski**, ul. Biała 13/33, 15-434 Białystok,
Koło Terenowe w Bielsku Podlaskim ul. Mickiewicza 122 pok. 112.
5. **Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Rejonowy**,
ul. Kazimierzowska 14, 17-100 Bielsk Podlaski.
6. **Klub Amazonki**, ul. 11 Listopada 10, 17-100 Bielsk Podlaski.
7. **Komenda Białostockiej Chorągwi ZHP**, ul. Pałacowa 3/1, 15-950 Białystok,
Komenda Hufca Związku Harcerstwa Polskiego w Bielsku Podlaskim,
ul. Mickiewicza 122, 17-100 Bielsk Podlaski.
8. **Stowarzyszenie Ludzi Dobrej Woli „Raj”**,
ul. Kazimierzowska 14, 17-100 Bielsk Podlaski.
9. **Bielski Klub Sportowy „Tur”**, ul. E. Orzeszkowej 19, 17-100 Bielsk Podlaski.
10. **Powiatowy Szkolny Związek Sportowy**,
ul. Poniatowskiego 9, 17-100 Bielsk Podlaski.
11. **Polska Federacja Scrabble**, ul. Dąbrowskiego 4/18, 05 - 820 Piastów,
Klub Pasjonatów Scrabble w Bielsku Podlaskim,
ul. Poświętna 25/5, 17-100 Bielsk Podlaski.
12. **Chrześcijański Klub Sportowy „Tęcza”**,
ul. Wojska Polskiego 52, 17-100 Bielsk Podlaski.
13. **Polski Związek Wędkarski Okręg w Białymstoku**, ul. Jurowiecka 33,
15-101 Białystok, **Koło w Bielsku Podlaskim**, ul. Jagiellońska 5 A.
14. **Polski Czerwony Krzyż**, ul. Warszawska 29, 15 - 062 Białystok,
Polski Czerwony Krzyż Zarząd Regionalny w Bielsku Podlaskim,
ul. Mickiewicza 122, 17-100 Bielsk Podlaski.
15. **Polskie Towarzystwo Pracowników Socjalnych Powiatowe Koło przy MOPS
w Bielsku Podlaskim**, ul. Kazimierzowska 18/3, 17-100 Bielsk Podlaski.
16. **Uczniowski Klub Sportowy „Iskra” przy Szkole Podstawowej Nr 2
w Bielsku Podlaskim**, ul. Wysockiego 6, 17-100 Bielsk Podlaski.
17. **Uczniowski Klub Sportowy „Trójka” przy Szkole Podstawowej Nr 3
w Bielsku Podlaskim**, ul. Poniatowskiego 9, 17-100 Bielsk Podlaski.
18. **Uczniowski Klub Sportowy „Piątka” przy Szkole Podstawowej Nr 5
w Bielsku Podlaskim**, ul. Kopernika 3, 17-100 Bielsk Podlaski.
19. **Uczniowski Klub Sportowy „ORION G 2**,
ul. Mickiewicza 126, 17-100 Bielsk Podlaski.

20. **Klub Sportowy „Jedynka” przy Gimnazjum Nr 1 w Bielsku Podlaskim,**
ul. Kościuszki 21, 17-100 Bielsk Podlaski.
21. **Uczniowski Klub Sportowy „Mechanik” przy Zespole Szkół Nr 1 w Bielsku Podlaskim,** ul. Szkolna 12, 17-100 Bielsk Podlaski.
22. **Uczniowski Klub Sportowy „Arkada” przy Zespole Szkół Nr 2 im. Konstytucji 3 Maja w Bielsku Podlaskim,**
ul. Wojska Polskiego 17, 17-100 Bielsk Podlaski.
23. **Uczniowski Klub Sportowy „Ekonomik” przy Zespole Szkół Nr 3 im. W. S. Reymonta w Bielsku Podlaskim,**
ul. Widowska 1, 17-100 Bielsk Podlaski.
24. **Uczniowski Klub Sportowy „Technik” Przy Zespole Szkół Nr 4 w Bielsku Podlaskim,** ul. Hołowieska 18, 17-100 Bielsk Podlaski
25. **Uczniowski Klub Sportowy „Pahonia” przy II LO im. B. Taraszkiewicza w Bielsku Podlaskim,** ul. Kopernika 4, 17 - 100 Bielsk Podlaski.
26. **Stowarzyszenie „Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach”,**
ul. Leśna 13, 17-100 Bielsk Podlaski.
27. **Bielsko-Podlaskie Stowarzyszenie Abstynentów, Klub Abstynentów „Promień”,** ul. Sienkiewicza 11 a, 17-100 Bielsk Podlaski.
28. **Towarzystwo Przyjaciół Bielska Podlaskiego,**
ul. Żeromskiego 11/7, 17-100 Bielsk Podlaski.
29. **Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Bielsku Podlaskim,** ul. Mickiewicza 50/54, 17-100 Bielsk Podlaski.
30. **Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Zarząd Główny,**
ul. Warszawska 11, 15-062 Białystok, ul. Poniatowskiego 9, 17-100 Bielsk Podlaski.
31. **Związek Ukraińców Podlasia Zarząd Główny,**
ul. Kazanowskiego 15 b, 17-100 Bielsk Podlaski.
32. **Zarząd Diecezjalny Bractwa Młodzieży Prawosławnej Diecezji Warszawsko-Bielskiej,** ul. Ks. Dziewiatowskiego 13, 17-200 Hajnówka, **Bractwo Młodzieży Prawosławnej przy Parafii Archanioła Św. Michała w Bielsku Podlaskim,**
ul. Mickiewicza 36, 17-100 Bielsk Podlaski.
33. **Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Diecezji Drohiczyńskiej Oddział w Bielsku Podlaskim,** ul. Mickiewicza 61, 17-100 Bielsk Podlaski.
34. **Stowarzyszenie Pamięć i Tożsamość Okno w Bielsku Podlaskim,**
Wrzosowa 7, 17-100 Bielsk Podlaski.

35. **Stowarzyszenie Pomocy im. św. Andrzeja Boboli**,
ul. Kazanowskiego 23, 17-100 Bielsk Podlaski.
36. **Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Drohiczyńskiej**,
ul. Brańska 65, 17-100 Bielsk Podlaski.
37. **Stowarzyszenie Muzyków Bielska Podlaskiego „Forte”**,
ul. Żwirki i Wigury 4, 17-100 Bielsk Podlaski.
38. **Stowarzyszenie Przedsiębiorców Bielska Podlaskiego**,
ul. Mickiewicza 87/16, 17-100 Bielsk Podlaski.
39. **Towarzystwo Pamięci Józefa Piłsudskiego Oddział w Bielsku Podlaskim**,
ul. Sienkiewicza 9 a/21, 17 -100 Bielsk Podlaski.
40. **Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski przy Zespole Szkół Specjalnych w Bielsku Podlaskim**,
ul. Kleszczelowska 5, 17-100 Bielsk Podlaski.
41. **Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej Zarząd Powiatowy w Bielsku Podlaskim**,
ul. Poniatowskiego 11, 17-100 Bielsk Podlaski.
42. **Związek Sybiraków Oddział Białystok, Koło Terenowe Nr 4**,
ul. Sienkiewicza 7 A, 17-100 Bielsk Podlaski.
43. **Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i BWP, Koło Miejsko-Gminne**, ul. Dubiażyńska 2, 17 - 100 Bielsk Podlaski.
44. **Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Zarząd Obwodu Bielsk Podlaski „Puszcza”**, ul. Żwirki i Wigury 4, 17-100 Bielsk Podlaski.
45. **Regionalny Komitet Obrony Pamięci Narodowej w Bielsku Podlaskim**,
ul. Piłsudskiego 64, 17-100 Bielsk Podlaski.
46. **Miejski Klub Pływacki „Wodnik”**, ul. Kazimierzowska 3, 17 – 100 Bielsk Podlaski.

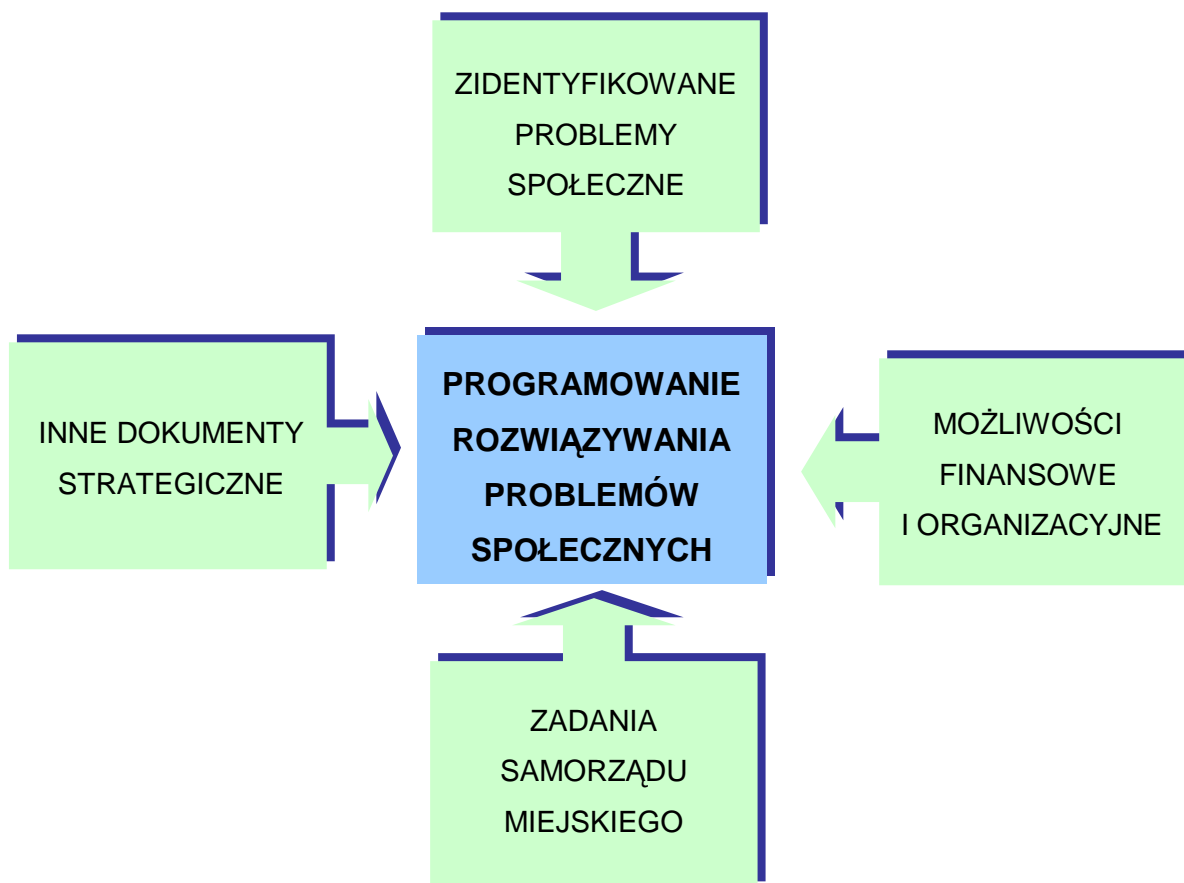
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie miasta zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowy

Urząd Pracy i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu. Zespół przygotowujący dokument uznał, że obszarami, dla których należy zaprogramować działania, są w pierwszej kolejności kwestie dotyczące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, a wśród nich grupy najbardziej narażone na marginalizację, tj. osoby ubogie, stare, niepełnosprawne oraz bezdomne. Równie ważna jest rodzina, którą należy wzmocnić tak, by w skuteczniejszy sposób mogła opierać się kryzysom powodowanym przez czynniki i kwestie zewnętrzne, takie jak np. bezrobocie, czy też czynniki wewnętrzne, powodujące rozpad pożycia, np. problem alkoholowy. W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej nie sposób nie dostrzec tych kwestii w dokumencie programowym i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

ZWIĄZEK ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z PROGRAMOWANIEM DZIAŁAŃ

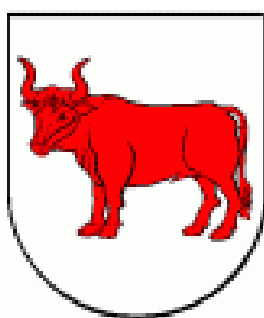

Powyższy wykres przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

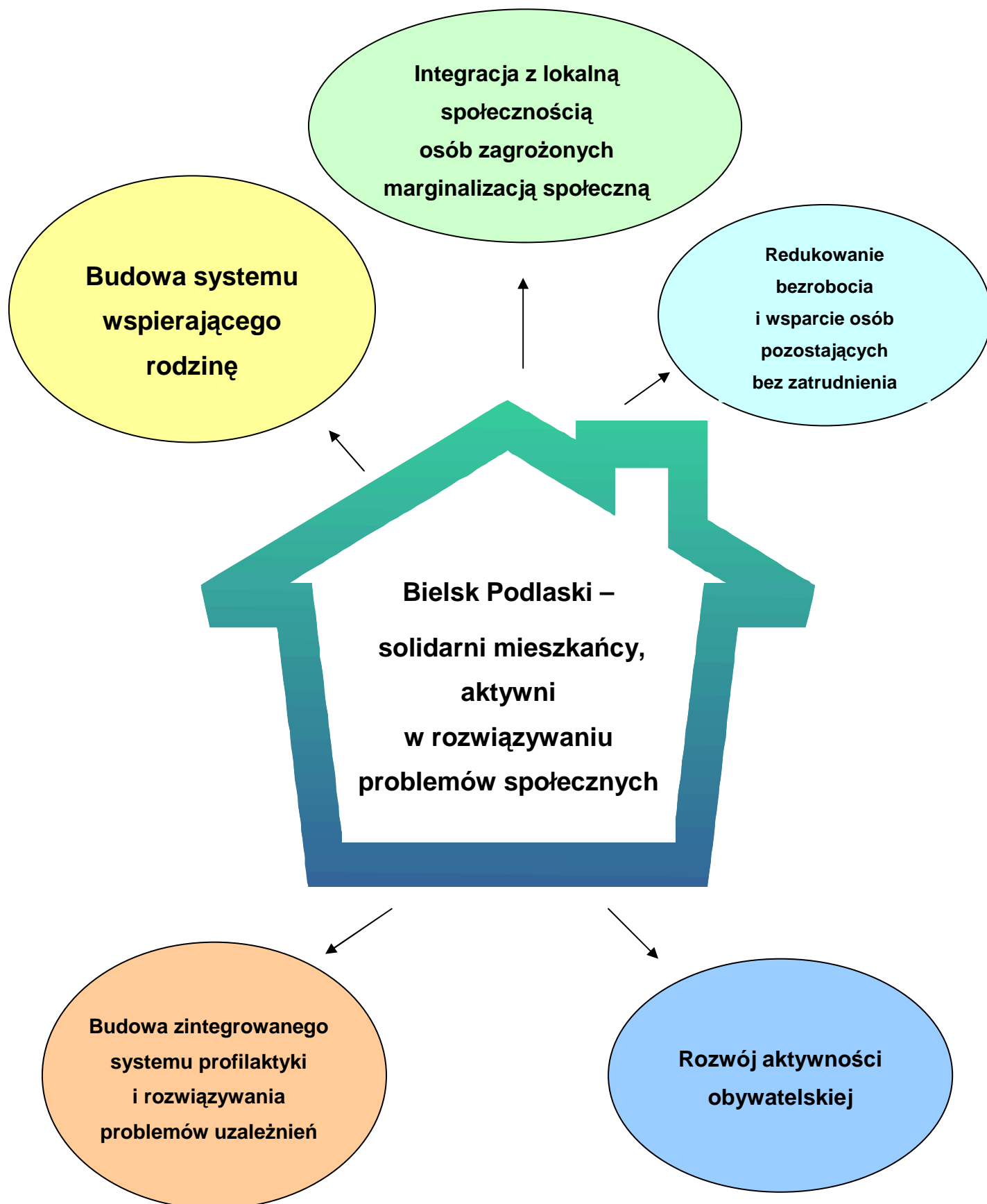
W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie miasta. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**Bielsk Podlaski – solidarni mieszkańcy,
aktywni w rozwiązywaniu problemów
społecznych**

ZWIĄZEK MISJI Z CELAMI STRATEGICZNYMI

3.2. CELE STRATEGICZNE

Cel strategiczny 1.

Integracja z lokalną społecznością osób zagrożonych marginalizacją społeczną

Cele szczegółowe:

1. Ograniczanie ubóstwa i zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom najuboższym.
2. Przeciwdziałanie bezdomności oraz wspieranie osób i rodzin w procesie wychodzenia z bezdomności.
3. Tworzenie warunków dla satysfakcjonującego życia seniorom.
4. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnego udziału w życiu społecznym.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1.

1. Udzielanie pomocy materialnej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, innymi ustawami i uchwałami Rady Miasta.
2. Opracowywanie co roku bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej.
3. Badanie i monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego osób korzystających ze wsparcia materialnego.
4. Rozwijanie szeroko rozumianego poradnictwa dla osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, w tym przeciwdziałanie bezradności tej grupy osób.
5. Realizowanie programów służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb dzieci z rodzin ubogich – dożywianie w szkołach, wyprawka szkolna, dopłata do przedszkola, wypoczynek wakacyjny, bilety na imprezy sportowe i kulturalne.
6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy materialnej dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej oraz innych form wsparcia tych rodzin.
7. Wspieranie programów propagujących i promujących wśród środowisk zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego postaw aktywnych, pomocy sąsiedzkiej, inicjowanie powstania grup samopomocy.

8. Przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji w środowisku lokalnym ludzi biednych i zagrożonych wykluczeniem społecznym – praca socjalna.
9. Wspieranie inicjatyw propagujących integrację środowisk z grup ryzyka socjalnego ze społecznością lokalną oraz przeciwstawiających się stereotypom na temat osób korzystających z pomocy społecznej, bezrobotnych, bezdomnych i uzależnionych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2.

1. Praca socjalna z osobami zagrożonymi bezdomnością, polegająca m.in. na poradnictwie w zakresie możliwości pomocy w opłacie czynszu w celu zapobieżenia eksmisji i bezdomności, informowaniu o zamianie mieszkań, poradnictwie specjalistycznym: prawnym, psychologicznym.
2. Udzielanie rodzinom zagrożonym utratą mieszkania pomocy finansowej w opłacie czynszu (dodatki mieszkaniowe, zasiłki celowe).
3. Wspieranie bezdomnych poprzez działania osłonowe, m.in. pomoc materialną, rzeczową, medyczną, poradnictwo specjalistyczne, opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom bezdomnym.

Kierunki działań do celu szczegółowego 3.

1. Stałe diagnozowanie potrzeb i bezpieczeństwa socjalnego ludzi starych.
2. Zapewnienie ludziom starym usług opiekuńczych i wspierających w miejscu zamieszkania.
3. Wspieranie rodzin opiekujących się starszym, całkowicie niesamodzielnym członkiem rodziny (usługi opiekuńcze, poradnictwo psychologiczne, medyczne).
4. Udzielanie pomocy materialnej dla emerytów i rencistów z grupy ryzyka socjalnego (pomoc w zakupie leków, opału, dodatki mieszkaniowe).
5. Aktywizowanie ludzi starych poprzez edukację, kulturę, rekreację, sport i turystykę oraz programy edukacyjne.
6. Propagowanie informacji o małych formach pomocy społecznej, m.in. rodzinnych domach pomocy, zakładach opiekuńczo-leczniczych.
7. Zaktywizowanie młodzieży do podejmowania działań na rzecz ludzi starszych – rozwój wolontariatu.

8. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia osób starszych.

Kierunki działań do celu szczegółowego 4.

1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych oraz ich praw i uprawnień, w szczególności poprzez rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy za pośrednictwem Internetu i mediów lokalnych (prasa, radio, telewizja kablowa).
2. Organizowanie spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych, oraz spotkań indywidualnych z organizacjami pozarządowymi w celu bieżącej wymiany doświadczeń.
3. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji, kultury, sportu, a także opieki medycznej i rehabilitacji poprzez zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i zabiegów rehabilitacyjnych poprzez opracowanie bazy informacyjnej o świadczeniodawcach, udzielanych zabiegach i warunkach z nich korzystania.
4. Bieżące informowanie niepełnosprawnych o możliwościach dofinansowania uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych oraz możliwościach zakupu sprzętu rehabilitacyjnego.
5. Systematyczne świadczenie usług opiekuńczych osobom niepełnosprawnym w miejscu ich zamieszkania oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Wspieranie profesjonalnych form pomocy przy udziale wolontariuszy.
7. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym prawa do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym w szczególności poprzez kontynuację łamania barier transportowych i architektonicznych w miejscach publicznych.
8. Wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez systematyczną współpracę z PCPR-em oraz PUP-em i informowanie środowiska o istniejących możliwościach zatrudnienia.
9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miasta i Burmistrz Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne gminy miejskiej.

Środki finansowe:

Budżet miasta, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 2.

Budowa systemu wspierającego rodzinę

Cele szczegółowe:

1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego, socjalnego.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju, zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1.

1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.
2. Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.
3. Udzielanie rodzinom pomocy psychologicznej, prawnej i socjalnej.
4. Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie, m.in. dwuzmianowe przedszkole oraz tworzenie miejsc pracy z elastycznym czasem zatrudnienia.
5. Wspieranie działań mających na celu tworzenie na terenie miasta mieszkań socjalnych, przeznaczonych w szczególności dla rodzin w kryzysie, samotnych matek.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2.

1. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:
 - organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
 - zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
 - organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,
 - organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom,
 - udzielanie pomocy edukacyjnej w formie stypendiów.
2. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi oraz w zakresie zaspokojenia potrzeb dzieci w placówkach.

3. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
4. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania wolnego czasu, w tym organizacja zajęć pozalekcyjnych.
5. Upowszechnianie edukacji przedszkolnej.
6. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
7. Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

Kierunki działań do celu szczegółowego 3.

1. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
2. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Sądem, Policją, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
3. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
4. Realizacja założeń gminnego systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miasta i Burmistrz Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Szkoły i inne jednostki organizacyjne gminy miejskiej Bielsk Podlaski.

Środki Finansowe:

Budżet miasta, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3.

Redukowanie bezrobocia i wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia

Cele szczegółowe:

1. Monitoring socjalny – wypracowanie form postępowania wobec osób w sytuacji kryzysowej długotrwałego pozostawania bez pracy.
2. Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom bezrobotnym, w tym szczególnie bezrobotnym długotrwale i kobietom.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1.

1. Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa oraz zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
2. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
3. Współpraca pracowników socjalnych i doradców zawodowych w zakresie organizacji szkoleń i zmiany kwalifikacji osób bezrobotnych.
4. Współudział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
5. Większe zaangażowanie się organizacji pozarządowych w udzielanie wsparcia osobom bezrobotnym.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2.

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie rozwoju form zatrudnienia na terenie miasta:
 - organizacja prac społecznie użytecznych,
 - organizacja prac interwencyjnych i robót publicznych,
 - promowanie klubów pracy i szkoleń.
2. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.
3. Tworzenie przez władze na terenie miasta sprzyjającego klimatu dla organizacji pozarządowych mogących zorganizować Klub lub Centrum Integracji Społecznej.

4. Tworzenie na terenie miasta sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miasta i Burmistrz Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego.

Środki finansowe:

Budżet miasta, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy strukturalnych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, samorządowe, pracodawcy, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 4.

Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień

Cele szczegółowe:

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień.
2. Zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
3. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.
4. Przeciwdziałanie przemocy domowej.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1- 4.

1. Promowanie zdrowego stylu życia, wolnego od nałogów.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania wolnego czasu, w tym organizacja zajęć w świetlicach środowiskowych oraz pozalekcyjnych zajęć sportowych.
3. Kontynuowanie form profilaktyki, kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem – dorosłych, dzieci i młodzieży.
6. Zwiększanie świadomości osób młodych odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek.
7. Zwiększenie skuteczności pomocy dla ofiar przemocy domowej, m.in. poprzez zintegrowany program działań.
8. Przeciwdziałanie narkomanii – realizacja przyjętego na lata 2006-2009 Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Bielsku Podlaskim.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miasta i Burmistrz Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, jednostki organizacyjne gminy miejskiej Bielsk Podlaski.

Środki finansowe:

Budżet miasta, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 5.

Rozwój aktywności obywatelskiej

Cele szczegółowe:

1. Ocena stanu potrzeb społecznych.
2. Ocena możliwości skutecznego reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
3. Zwiększenie współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1-3.

1. Systematyczny monitoring problemów społecznych realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Systematyczna analiza zasobów finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych i zleconych.
3. Coroczne informowanie radnych i decydentów o istniejących potrzebach i kwestiach społecznych.
4. Analiza świadczonej pomocy ze względu na efektywność i właściwość adresatów.
5. Zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego z ustawą.
6. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej w celu lepszego rozpoznawania i reagowania na pojawiające się kwestie społeczne.
7. Systematyczny monitoring istniejących i rozpoczynających się programów celowych i funduszy, służący ewentualnemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwiązywanie lokalnych potrzeb społecznych.
8. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom miasta, np. poprzez BIP, prasę lokalną, telewizję kablową.
9. Kontynuacja systematycznej współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miasta i Burmistrz Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki finansowe:

Budżet miasta, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca burmistrza, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez burmistrza.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą których możemy skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

- W obszarze dotyczącym ludności:

- przyrost naturalny na 1.000 osób,
- saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy:
 - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
 - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
 - liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
 - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
 - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
 - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
 - głębokość ubóstwa,
 - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
 - liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
 - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi, które przebyły terapię odwykową w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,
- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,

- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców miasta oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiąganych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miasta rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty MOPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Miasta stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.